

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014-2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programai

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

“Antrinės analizės „Bendrojo ugdymo sistemos kaita ir ryšys su tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatais“ galutinė ataskaita

Tyrėjai:

Prof. habil. dr. Gediminas Merkys (tyrimo mokslinis vadovas)

Prof. dr. Sigitas Vaitkevičius

Prof. habil. dr. Leonidas Sakalauskas

KAUNAS – VILNIUS, 2022

ANTRINĖS ANALIZĖS TYRIMO TIKSLAI

- Sudaryti 1990-2020 m. bendrojo ugdymo sektoriaus „laiko juostą“, kuri atspindėtų svarbiausius švietimo reformavimo ir kaitos momentus per tiriamą laikotarpį. Išnagrinėti bendrojo ugdymo sektoriaus finansavimo dinamiką per minimą laikotarpį.
- Naudojant sukurta „laiko juostos“ modelį, palyginti nustatytus 1990-2020 metų laikotarpio svarbiausius bendrojo ugdymo sistemos pokyčius su 1995-2019 metų laikotarpiu Lietuvoje vykdytų tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų PISA, TIMSS, PIRLS, ICCS rezultatais (mokinių pasiekimais, nuostatomis, klasės ir mokyklos veiksniais, skirtingos socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos veiksniais (SEK), mokytojų ir mokyklos klausimynų duomenimis) ir įvertinti bendrojo ugdymo sistemos pokyčių ryšį bei, pagal galimybes, įtaką šiems rezultatams.
- Remiantis atlikti tyrimo rezultatais, parengti rekomendacijas šalies švietimo struktūrinėms reformoms, ugdymo organizavimo atnaujinimui, nacionalinio lygmens švietimo institucijoms, mokyklų steigėjams ir mokykloms, kaip užtikrinti ugdymo kokybę ir plėtoti pedagogų ugdymo ir kvalifikacijos tobulinimo programas.

Pagrindinės tyrimo sąvokos

Darbinė sąvoka „laiko juosta“ yra susijusi su **sektorinės politikos** (Policy), kaitos ir **valdysenos** (Governance) sąvokomis.

„laiko juostos“ sąvoka visybiškai atspindi, modeliuoja:

- istoriškai ilgesnį atitinkamo sektoriaus raidos laikotarpį, (pvz. 5-10 metų laikotarpiui „laiko juostos“ sąvoka kažin ar galėtų būti korektiškai taikoma);
- sektoriuje padarytus valdymo ir politinius sprendimus, valdysenos procesą;
- investicijas, numatytų tikslų įgyvendinimui mestus finansinius resursus;
- pasiektus rezultatus, įvykusius pokyčius (išskiriant jų struktūroje: a) valingai pasiektus pokyčius ir b) natūraliai, tarsi savaime įvykusius pokyčius, taip pat netikėtus, neplanuotus šalutinius efektus;
- valdysenos ir sektorinių sprendimų įgyvendinimo pobūdį, „charakterį“ (demokratiškas *versus* nedemokratiškas, radikalus – nuosaikus, konfliktiškas – nekonfliktiškas, veržlus – lėtas, taiklus – prašauantis pro šalį, neadekvatus etc.);
- reikšmingus žyminius įvykius, kurie per ilgesnį nagrinėjamą laikotarpį atsitinka sektoriaus viduje ir už jo ribų, esminius epochos lūžius (cezūras);
- chronologinę įvykių seką, kuri egzistuoja objektyviai, tačiau yra subjektyviai, interpretuojama ir periodizuojama, remiantis egzistuojančiu visuomeniniu idealu bei modernaus švietimo vizijomis.

Sąvoka „žyminis įvykis“

Sąvoka „žyminis įvykis“ šiame kontekste apima:

- Švietimo teisėkūrą ir švietimo teisės aktus, kurie darė esminį poveikį bendrojo ugdymo sektoriui;
- Svarbius įvykius, kurie vyko bendrojo ugdymo sistemos viduje, bet tiesiogiai su teisėkūra nėra susiję ir teisės aktuose tiesiogiai neatsispindi;
- Svarbius platesnio konteksto įvykius, procesus, kurie reiškiasi už švietimo sistemos ribų, bet visgi daro esminę įtaką švietimui ir ypač bendrojo ugdymo sektoriui.

Lietuvos dalyvavimas IEA ir OECD organizuotose mokymosi pasiekimų ir mokymosi aplinkų tarptautinio palyginimo studijose 1995-2019 m.

1995	1997	1999	2001	2003	2006	2007	2009	2011	2012	2015	2016	2018	2019
TIMSS	TIMSS	TIMSS		TIMSS		TIMSS		TIMSS		TIMSS			TIMSS
			PIRLS		PIRLS			PIRLS			PIRLS		
					PISA		PISA		PISA	PISA		PISA	
							ICCS				ICCS		

Tyrimo dizainas turi kvazi-eksperimento ir ex-post-facto eksperimento derinimo viename projekte savybių

„Priklausomas kintamasis“ – mokymosi pasiekimai patikimai ir objektyviai išmatuoti standartizuotais didaktiniais testais palyginamosiose studijose, kurias periodiškai (1995-2019) organizavo tarptautinės organizacijos – IEA ir OECD/EBPO. Visi duomenys viešai prienami.

„Nepriklausomas kintamasis“ (1) Lietuvos bendrojo ugdymo sektoriaus finansavimas, valstybės biudžeto, ES fondų ir kt. lėšomis. Duomenys viešai prienami.

„Nepriklausomas kintamasis“ (2) – bendrojo ugdymo sektoriaus valdysenos (*governance*) veiksmingumas ir žyminiai kontekstiniai įvykiai, išdėstyti 1990-2020 m. laiko juostoje.

Tyrimo loginis nuoseklumas ir metodai

1. Naujausios istorinės medžiagos ir šaltinių apie Lietuvos švietimo teisėkūrą, valdyseną, bendrojo ugdymo sektoriuje vykusių procesus eksploracinė analizė. Archyvinės medžiagos, straipsnių, medijų pranešimų, teisės aktų tekstų pirminė analizė.
2. Remiantis neformalizuota kokybine ekspertų apklausa (N=10), buvo sudaryta 1990-2020 m. teisės aktų, kaitos programų, žyminių įvykių, reikšmingų bendrajam ugdymui ir mokyklai, darbinė chronologija ir švietimo „laiko juostos“ darbinis modelis. Švietimo „laiko juostos“ darbinis modelis, jo atskiri segmentai panaudojami kaip kiekybinio klausimyno, skirto ekspertams, stimulinė medžiaga. Ekspertai (N=150) įvairias „laiko juostos“ atkarpas, tai yra valdysenos veiksmingumą per atitinkamą laikmetį vertino pagal 41 rodiklį. Ekspertų apklausos duomenys apdorojami psichometrinės statistikos metodais, suformuojami sudėtiniai indeksai, skalės ir poskalės, matuojančios bendrojo ugdymo valdysenos veiksmingumą dešimtyje tiriamo 1990-2020 m. laikotarpio atkarpų.
3. Remiantis ekspertų apklausos metu sugeneruotais įverčiais, jų interpretacija, buvo sudaryta bendrojo ugdymo valdysenos veiksmingumo 1990-2020 m. periodizacija. Po to ekspertiniai įverčiai kiekybiškai ir interpretacijos būdu asocijuoti su kiekybiniais-dinaminiais Lietuvos moksleivių mokymosi pasiekimų ir bendrojo ugdymo sektoriaus finansavimo duomenimis. Remiantis 1990-2020 m. tenkantiems ekspertiniams įverčiams, prognozuoti švietimo valdysenos veiksmingumo įverčiai, kurie tikėtini kitose elektoralinėse kadencijose, tai yra 2020-2024 m. ir 2024-2028 m. laikotarpiais.

- ***Mokymosi pasiekimų matavimas.*** Tiek TIMSS, tiek PISA mokinių pasiekimams matuoti yra naudojama skalė, kurios vidurkis yra 500, o standartinis nuokrypis 100. PISA skalė standartizuota 2000 metų tyrimo duomenų pagrindu, TIMSS skalė standartizuota 1995 m. duomenų pagrindu. Sudarant naują testą, išlaikomos sąsajos su prieš tai esančiu, ir tai leidžia patikimai matuoti ir sekti vienos šalies rezultatų kaitą, nepriklausomai nuo to, kiek ir kokios šalys dalyvauja konkrečiame tyrimo cikle. Šalių, dalyvaujančių kiekviename tarptautinių tyrimų cikle skaičius kinta, kinta šių šalių mokinių pasiekimai, todėl kiekvieno tyrimo ciklo metu bendras EBPO ar TIMSS šalių vidurkis nėra 500, o šiek tiek didesnis/mažesnis.
- ***Pokyčių interpretavimas.*** Mokinių pasiekimų pokytis standartizuotoje skalėje matuojamas kaip pasiekimų įverčių vidurkių skirtumas, išreikštas standartinio nuokrypio vienetais. Tiek IEA TIMSS ir IEA PIRLS, IEA ICCS, tiek EBPO PISA tyrimuose mokinių pasiekimų įverčiai pateikiami standartizuotose skalėse, kurių standartinis nuokrypis – 100, socialinis ekonominis ir kultūrinis kontekstas (SEK) yra matuojamas z-skalėje, kurios standartinis nuokrypis – 1. Aprašant pasiekimų vidurkio pokyčio dydį, yra tikslinga naudotis Cohen,(1988), Sawilowsky, (2009) teikiamomis praktinėmis standartizuoto vidurkių skirtumo interpretavimo taisyklėmis.

Praktinės standartizuoto vidurkių skirtumo interpretavimo taisyklės (Adaptuota pagal Cohen, (1988), Sawilowsky, (2009))

Interpretacija	TIMSS/PISA skalėje (vidurkis – 500, standartinis nuokrypis – 100)	z-skalė (vidurkis – 0, standartinis nuokrypis –1)
Praktiškai neberekšmingas	<10	$<0,1$
Labai mažas	10	0,1
Mažas	20	0,2
Vidutinis	50	0,5
Didelis	80	0,8
Labai didelis	$120<$	1,2

Rekonstruojant švietimo 1990-2020 m. „laiko juostą“ buvo naudojami šie pagrindiniai informacijos šaltiniai

- Teisės aktai ir kt. dokumentai.
- Mokslinės ir praktinės švietimo istorijos ir švietimo valdysenos srities literatūra.
- Medijų pranešimai apie žyminius švietimo ir jo konteksto įvykius
- Ekspertinė nuomonė ir ekspertiniai vertinimai. Sprendimų dėl žyminių įvykių įtraukimo į „laiko juostą“ intersubjektyvumo laidavimas.
- Švietimo veikėjų (ekspertų), užėmusių reikšmingas profesines ir vaidmenines pozicijas minėtame sektoriuje, asmeniniai prisiminimai, nuomonės bei vertinimai (biografinio metodo elementai).

Bendrojo ugdymo sektoriaus „laiko juostos“ modelis: valdysenos sprendimai ir žyminiai įvykiai 1990-2020 metais

DOKUMENTO ATKARPA-PAVYZDYS

Švietimo ir mokslo ministrai jų vadovavimo/kadencija/laikotarpis	Vyriausybės Nr., Premjeras, kadencija
D. Kuolys (1990-03-17; 1992-12-17)	1-oji LRV: K.D. Prunskienė (1990-03-17; 1991-01-10) 2-oji LRV: A. Šimėnas (1991-01-10; 1991-01-13) 3-oji LRV: G. Vagnorius (1991-01-13; 1992-07-21) 4-oji LRV: A. Abišala (1992-07-21; 1992-12-17)
Svarbiausi švietimo valdysenos sprendimai ir žyminiai įvykiai bendrojo ugdymo sistemoje	
<ul style="list-style-type: none"> • Šalies m-klose vyrauja pakylėta dvasia (Zeitgeist) dėl Nepriklausomybės atgavimo ir M. Lukšienės „Tautinės mokyklos koncepcijoje“ siūlomų reformavimo idėjų • Valstybinės kalbos sandų įtvirtinimas tautinių mažumų m-klose (ypatingai Vilnijos krašte) • Lietuvos kultūros kongresas (1991) suvienija tūkstančius kultūros ir švietimo sektoriuje dirbančių profesionalų sisteminių sprendimų paieškai. • Šalies Švietimo atsivėrimas vakarų patirčiai, išeivių, užsieniečių kursai mokytojams, vadovams, APLE, ALF veiklos pradžia • Švietimo humanizacija, demokratizacija, asociacijų, ekspertinių institucijų steigimasis, m-klų savivaldos įtvirtinimas ir pan. • Bendrojo ugdymo turinio, vadovėlių desovietizacija ir atnaujinimas • Pedagogų profsąjungos (LŠDPS) įsisteigimas • Esminis iššūkis – m-klose praktiškai nėra kompiuterinės technikos • Diegiamos integruojamosios ugdymo programos: kalbos; dorinio; pilietinio; ekologinio; sveikatos ugdymo; etninės kultūros; Atsiranda nauji mokomieji dalykai: pilietinis ugdymas, dorinis ugdymas – etika ir tikyba; ekonominis raštingumas ir kt. • Reorganizuojami: 1) Pedagogikos mokslinių tyrimų institutas; 2) Lietuvos švietimo darbuotojų tobulinimosi institutas; 3) Metodikos kabinetas. • Gimnazijos vardo teikimo nuostatų patvirtinimas 	<ul style="list-style-type: none"> • Savaitraštis „Tėvynės šviesa“ reorganizuojamas į leidinį „Dialogas“ • LR švietimo įstatymo priėmimas • Nutrauktas „pionierių“ ir „komjaunimo“ organizacijų veikimas, rekomenduojama steigti modernias, demokratiškas vaikų ir jaunimo organizacijas. • Uždraudžiamas partinių organizacijų veikimas m-klose (ir A. Brazausko, ir M. Burokevičiaus vadovaujamų kompartijų) • Valstybinių pašalpų įstatymo priėmimas, Socialinė parama šeimai nukreipiama per švietimą • Pedagogų rengimas laipsniškai pereina prie dvipakopės studijų sistemos bakalauras, magistras; doktorantūros galimybės. • Gausybės naujų mokyklinių vadovėlių išleidimas. • Vilniaus pedagoginis institutas reorganizuojamas į Pedagoginį Universitetą • Pradedamas pirmasis mokytojų perkvalifikavimo etapas. • Darbo rinkos mokymo tarnybos prie SADM įsteigimas: mokymai iš švietimo iškritusiems jaunuoliams. • Kuriamas Vystymosi sutrikimų diagnostikos tarnybos tinklas, Mokyklų psichologinės tarnybos tinklas. • Patvirtinama bendrojo ugdymo m-klos struktūra 4+(4+2)+2, perėjimas prie 12 m. trukmės vidurinio mokslo.

Švietimo ir mokslo ministrai jų vadovavimo/kadencija/laikotarpis	Vyriausybės Nr., Premjeras, kadencija
D. Pavalkis (2012-12-13; 2015-05-11). A. Pitrėnienė (2015-06-02; 2016-12-13)	16-oji LRV: A. Butkevičius (2012-12-13; 2016-12-13)
Svarbiausi švietimo valdysenos sprendimai ir žyminiai įvykiai bendrojo ugdymo sistemoje	
<ul style="list-style-type: none"> • Patvirtinta švietimo įstaigų modernizavimo/apšiltinimo, renovavimo programa. • Tęsiamas 2007-2013 ES paramos, skirtos bendrojo ugdymo sektoriui, įsisavinimas • LR Seimas patvirtina Valstybinę švietimo 2013–2022 metų strategiją • Patvirtinti geltonųjų autobusų skirstymo kriterijai. • Patvirtintas priešmokyklinio ugdymo tvarkos aprašas. • Patvirtintas pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, tvarkos aprašas. • Įvestas „krepšelis“ neformaliajam ugdymui. Skirta 15 eurų vaikui per mėn. • Patvirtinta ugdymo karjerai programa. • Pradedamas 2014-2022 ES paramos, skirtos bendrojo ugdymo sektoriui, įsisavinimas • Patvirtintas informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į m-klas 2014–2016 m. veiksmų planas. • Žurnalas „Reitingai“ pradeda skelbti m-klų reitingus, diferencijuojamos gimnazijos, vykdančios ir nevykdančios mokinių atranką 	<ul style="list-style-type: none"> • Valstybinių brandos užduočių nutekimas NEC • Patvirtintas reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašas. • Patvirtintas reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašas. • Patvirtintas m-klų, stiprinimo ir inkliuzinio ugdymo plėtros 2014–2016 m. veiksmų planas. • Užsidarė leidinys „Dialogas“ (viena iš priežasčių – nuožmi LR ŠMM kritika) • Patvirtinta „Geros mokyklos koncepcija“ • Patvirtintas „Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas“ • Patvirtinta m-klos veiklos kokybės įsivertinimo metodika. M-klos vidaus audito sistemos tąša • Patvirtinta sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendrąją programa. • Patvirtintas socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašas. • Patvirtintas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas

Kas ir kaip buvo pasitelkti ekspertais? Kas yra „nepriklausomas ekspertas“ ir „ekspertas-vertinamo proceso dalyvis“?

Paminėtinos šios švietimo valdysenos vertinimui pasitelktos ekspertų kategorijos:

- LR ŠMM (ŠMSM) svarbiausieji specialistai;
- Buvę ministrai, viceministrai;
- Vietos švietimo padalinių vadovai;
- Mokyklų direktoriai;
- Mokslininkai, kurių tyrimai ir kūryba susiję su bendrojo ugdymo sektoriumi;
- Švietimo (mokytojų) profsąjungų lyderiai;
- NVO lyderiai (pvz. Lietuvos tėvų forumas);
- Asocijuotų verslo ir darbdavių struktūrų atstovai;
- Ekspertai, kurie ilgesnį laiką užėmė bent vieną iš paminėtų pozicijų, tačiau šiuo metu yra pensijoje.

Koks objektas/procesas buvo pateiktas ekspertams vertinti? Kaip ekspertinio vertinimo procesas buvo organizuojamas?

Istoriniais-kokybiniais ir šaltinių analizės metodais sudaryta bendrojo ugdymo valdysenos „laiko juosta“ ir jos darbinė periodizacija buvo panaudota, kaip stimulinė medžiaga kiekybinei ekspertų (N=150) apklausai. Trisdešimties metų trukmės 1990-1920 m. laikotarpis buvo sąlyginai suskirstytas į 10 etapų.

Laikotarpis	„ABC“ laikotarpiai	„DEF“ laikotarpiai	„GHI“ laikotarpiai	„JKL“ laikotarpiai
Ekspertas	Klausimyno versija A	Klausimyno versija B	Klausimyno versija C	Klausimyno versija D
1 Ekspertas				
2 Ekspertas				
3 Ekspertas				
4 Ekspertas				
5 Ekspertas				
6 Ekspertas				
7 Ekspertas				
8 Ekspertas				
... N ekspertas				

Pagal kokius kriterijus vyko švietimo valdysenos veiksmingumo vertinimas? Kokios užduotys buvo suformuluotos ekspertams?

I-oji Ekspertinio vertinimo užduotis. Švietimo valdysenos „kadencijos“ vertinimas vizualinių analogijų skalėje. Klausimo formuluotė:

„Įvertinkite aukščiau apibūdintą švietimo valdysenos laikmetį, kaip visumą. Prašytume įvertinti tai, kiek minėtas laikmetis apskritai prisidėjo (arba dėl kokių nors aplinkybių menkliau teprisidėjo) prie bendrojo ugdymo kokybės ir pozityvios mokyklų kaitos. Vertinkite 100 balų skalėje, kuomet aukštesnis balas atitinka palankesnę vertinimą. Naudokite slinkties juostelę“.

II-oji Ekspertinio vertinimo užduotis. Ekspertų vertinimui pateikti 23 pirminiai rodikliai. Klausimo formuluotė:

„Žemiau pateikti mokyklų veiklos ir valdymo konkretūs ruožai. Jie itin svarbūs bendrojo ugdymo kokybei. Pažymėkite, ar pavyko/nepavyko pasiekti sisteminių proveržį išvardintuose ruožuose atitinkamos kadencijos metu? Kiekvienam rodikliui numatytas tipinis 5 pakopų Likert skalės atsakymo formatas: „tikrai pavyko“, „lyg ir pavyko“, „nežinau, neturiu nuomonės“, „lyg ir nepavyko“, „tikrai nepavyko“.“

III-oji Ekspertinio vertinimo užduotis. Švietimo valdysenos „charakterio“ per kadenciją vertinimas, naudojant senatinio diferencialo skalę. Klausimo formuluotė:

„Toliau prašytume jūsų apibūdinti vertinamo švietimo valdysenos laikmečio/kadencijos „Charakterį“, kaip VISUMĄ. Koks tai buvo laikotarpis veržlus ar stagnuojantis, daugiau pažangus ir pozityvus ar visgi sąlyginai negatyvus?“

Vertinimas paremtas poliarinių apibūdinimų – semantinio diferencialo – metodu. Kuo palankiau kriterijų vertinate, tuo savo atsakymą žymite arčiau palankaus apibūdinimo. Kuo kritiškiau vertinate, tuo savo atsakymą žymite arčiau nepalankaus apibūdinimo. Jei aiškaus vertinamojo sprendimo neturite, žymite atsakymą ties skalės viduriu“.

Kiekvienai poliarinių apibūdinimų porai numatytas tipinis 7 pakopų atsakymų registravimo formatas, numatantis tris laipsniškai stiprėjančius teigiamus vertinimus, atitinkamai tris stiprėjančius neigiamus vertinimus ir neutralaus atsakymo formatą.

ŠVIETIMO VALDYSENOS VERTINIMO SKALIŲ/INDEKSŲ PAGRINDIMAS

Klausimas ekspertams:

„Žemiau pateikti mokyklų veiklos ir valdymo konkretūs ruožai. Jie itin svarbūs bendrojo ugdymo kokybei. Pažymėkite, ar pavyko/nepavyko pasiekti sisteminį proveržį išvardintuose ruožuose atitinkamos kadencijos metu? Kiekvienam rodikliui numatytas tipinis 5 pakopų Likert skalės atsakymo formatas: „tikrai pavyko“, „lyg ir pavyko“, „nežinau, neturiu nuomonės“, „lyg ir nepavyko“, „tikrai nepavyko“.

Indeksas: „Proveržio svarbiausiuose švietimo valdysenos ruožuose vertinimas“, pirminiai poskales sudarantys kintamieji, (5-pakopų Likert-o įverčių apibendrinimas)

F1 TURININGOJI VALDYSENA; cronbach-α=0,88; EV=55,3	L	it/tot
Bendrojo ugdymo vizijos, misijos ir strateginių tikslų/prioritetų išgryninimas	0,79	0,71
Pedagogų rengimas ir tęstinės kvalifikacijos tobulinimas	0,74	0,65
Bendrojo ugdymo m-klų stebėsenos (monitoringo) diegimas	0,70	0,60
Nacionalinio ir tarptautinio mokslo bei mokslininkų telkimas m-klos tobulinimui	0,77	0,68
Ugdymo standartų ir ugdymo turinio tobulinimas	0,81	0,73
Pamokos kokybė, mokymosi metodų ir formų tobulinimas	0,75	0,66
Vertybinis-pilietinis ugdymas	0,67	0,58
Mokinių pasiekimų vertinimas ir egzaminų sistema	0,70	0,61
F2 FORMALIOJI VALDYSENA; cronbach-α=0,76; EV=51,0%	L	it/tot
Pedagogų, m-klų vadovų ir švietimo skyriaus specialistų darbo apmokėjimas	0,67	0,49
M-klų renovacija ir materialinė infrastruktūra	0,78	0,60
Informacinių technologijų ir kompiuterijos skverbtis į mokyklas	0,79	0,60
M-klų aprūpinimas vadovėliais, mokymo priemonėmis	0,70	0,50
M-klų tinklo optimalaus būvio palaikymas	0,64	0,46
F3 SOCIALINIS TEISINGUMAS ŠVIETIME IR VAIKO GEROVĖ; cronbach-α=0,83; EV=51,5%	L	it/tot
Švietimo prieinamumas, socialinis teisingumas švietime	0,73	0,59
Neformalusis ugdymas, jo prieinamumas ir kokybė	0,68	0,53
Mokinio gerovė, saugumas, vaiko teisės	0,82	0,71
Švietimo pagalbos specialistų pareigybės įtvirtinimas mokyklose	0,73	0,60
Neįgalių ir spec. poreikių vaikų integracija, įtraukusis ugdymas bei inkluzija	0,69	0,55
Vaikų sveikatinimas	0,76	0,62
F4 MOKYKLŲ KULTŪROS, LYDERYSTĖS IR SAVARANKIŠKUMO STIPRINIMAS; cronbach-α=0,83; EV= 66,9%	L	it/tot
M-klų savivaldos ir savarankiškumo skatinimas	0,82	0,67
M-klų atsivėrimas pažangiai patirčiai, inovacijoms ir kaitai	0,84	0,70
M-klų veikos kokybės vertinimas, jo metodologija	0,80	0,64
M-klų valdymo tobulinimas, vadovų lyderystės skatinimas	0,80	0,64

F1 DEMOKRATIŠKAS, PASITIKINTIS, ĮGALINANTIS; cronbach-α=0,92; EV=77,8%	L	it/tot
Pasižymintis subalansuota švietimo biurokratija ir formalizmu/ Pasižymintis augančia švietimo biurokratija ir formalizmu	0,85	0,77
Demokratiškas, girdintis „apačių“ siūlymus, ieškantis dermės/ Stokojantis demokratijos, negirdintis „apačių“, direktyvus	0,89	0,82
Įgalinantis mokyklas veikti nuosekliai ir stabiliai/„Stresinantis“, trukdantis mokykloms veikti nuosekliai ir stabiliai	0,90	0,84
Pasitikintis mokykla ir mokytoju, skatinantis mokyklų autonomiją bei savivaldą/ Nepasitikintis mokykla ir mokytoju, suvaržantis mokyklų autonomiją bei savivaldą	0,90	0,83
Atveriantis mokyklų galimybes / Suvaržantis mokyklų galimybes	0,87	0,79
F2 VERŽLUS, INOVATYVUS, KŪRYBIŠKAS, POZITYVUS; cronbach-α=0,94; EV=80%	L	it/tot
Orientuotas į pokyčius/Pokyčių vengiantis	0,90	0,84
Veržlus, pasižymintis sprendimų, adekvačių laikmečiui gausa/ Stokojantis sprendimų, adekvačių laikmečiui, stagnuojantis	0,92	0,88
Generuojantis naujoves/ Vengiantis naujovių	0,90	0,84
Siūlantis mokykloms aiškias ir pozityvias vizijas/ Stokojantis aiškių pozityvių vizijų mokykloms	0,89	0,82
Pasižymintis kūrybiškumu ir kūrybine veikla/ Stokojantis kūrybiškumo ir kūrybinės veiklos	0,87	0,80
F3 REZULTATYVUS, GILUS, SOCIALIAI ORIENTUOTAS; cronbach-α=0,86; EV=78%	L	it/tot
Pasižymintis apčiuopiamais ir vertingais rezultatais bei pasiekimais/ Stokojantis apčiuopiamų ir vertingų rezultatų bei pasiekimų	0,91	0,78
Socialiai jautrus, įtraukus, siekiantis lygių galimybių ir socialinio teisingumo švietime / Abejingas, indiferentiškas lygių galimybių ir socialinio teisingumo įtvirtinimui švietime	0,83	0,65
Orientuotas į gilius, esminius Lietuvos mokyklos pokyčius/ Orientuotas į paviršinius pokyčius, į pokyčių Lietuvos mokykloje imitavimą	0,90	0,77
F4 REIŠMINGAS IR "KONTEKSTIŠKAS" cronbach-α=0,81; EV=83,7 %	L	it/tot
Sukeliantis valdžios susidomėjimą ir įsitraukimą į bendrojo ugdymo reikalus/ Nesukeliantis valdžios susidomėjimo ir įsitraukimo į bendrojo ugdymo reikalus	0,92	0,67
Kupinas visuomeninių įvykių, kurie palankiai veikė švietimą ir mokyklą (visuotinė kompiuterizacija, ES parama)/ Pažymėtas įvykiais, kurie nepalankiai veikė švietimą ir mokyklą (pvz., finansų krizė, demografinė duobė, COVID)	0,92	0,67
F5 PAREMTAS FINANSINIAIS IŠTEKLIAIS (single item)	L	it/tot
Paremtas (bent sąlyginai) finansiniais ir materialiniais ištekliais/ Neparemtas finansiniais ir materialiniais ištekliais, skurstantis	---	---
F6 ATLIEPIANTIS TARPTAUTINĮ DISKURŠĄ (single item)	L	it/tot
Atliepiantis tarptautinį švietimo diskursą, jo diskusijas ir vizijas/ Atsiribojęs nuo tarptautinio švietimo diskurso, jo diskusijų ir vizijų	---	---

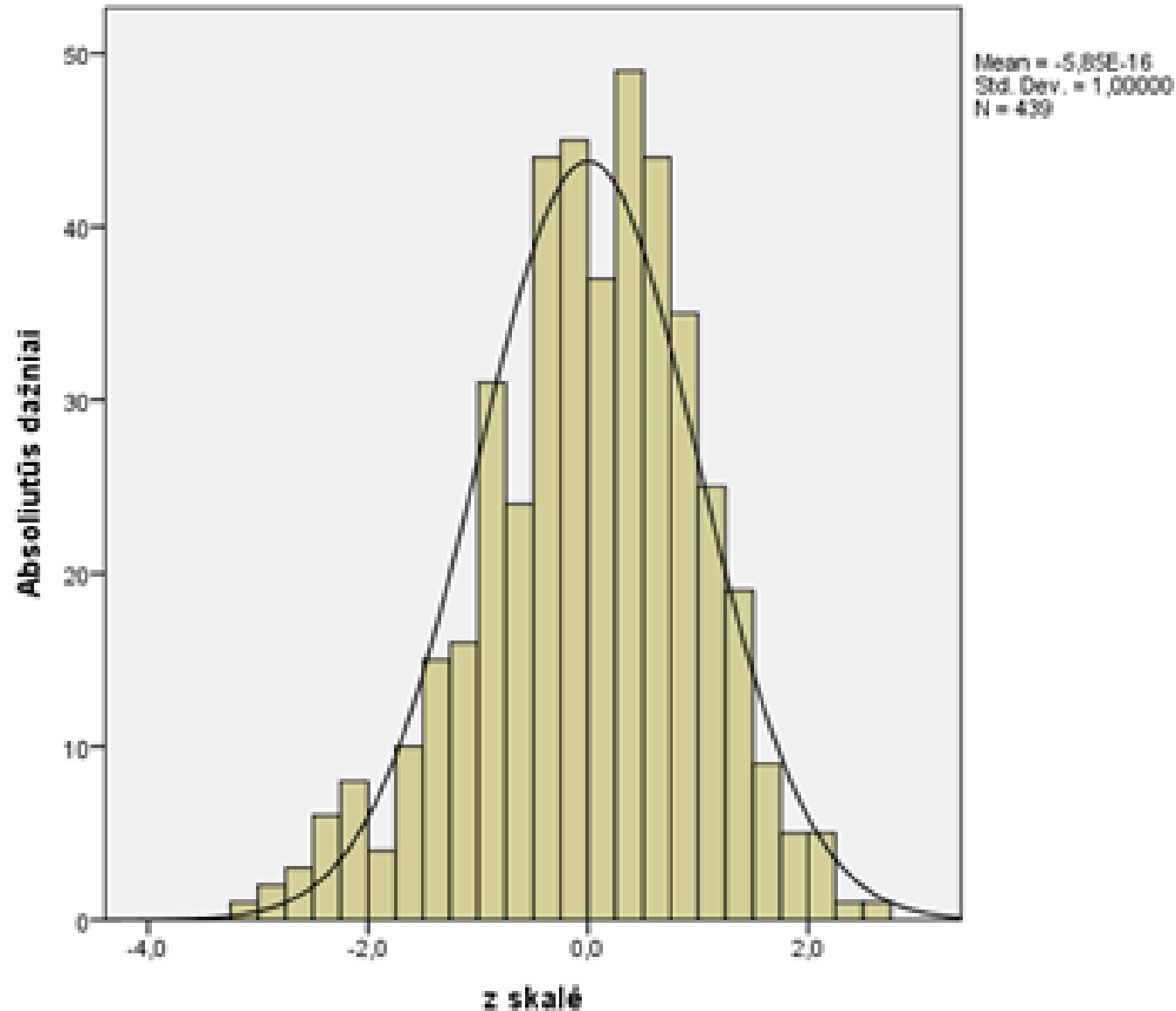
ŠVIETIMO VALDYSENOS VERTINIMO SKALIŲ/INDEKSŲ PAGRINDIMAS

Klausimas ekspertui:

„Toliau prašytume jūsų apibūdinti vertinamo švietimo valdysenos laikmečio/kadencijos „Charakterį“, kaip VISUMĄ. Koks tai buvo laikotarpis veržlus ar stagnuojantis, daugiau pažangus ir pozityvus ar visgi sąlyginai negatyvus?“

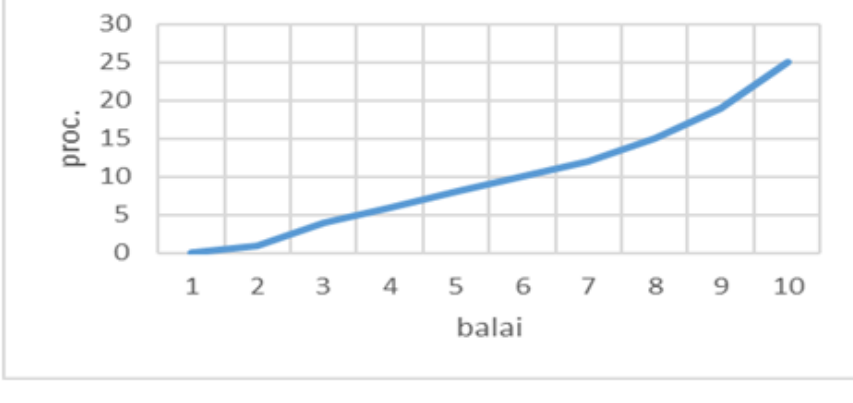
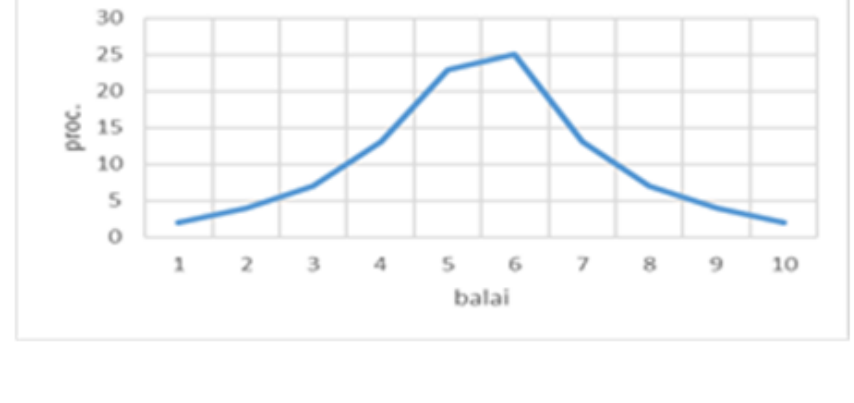
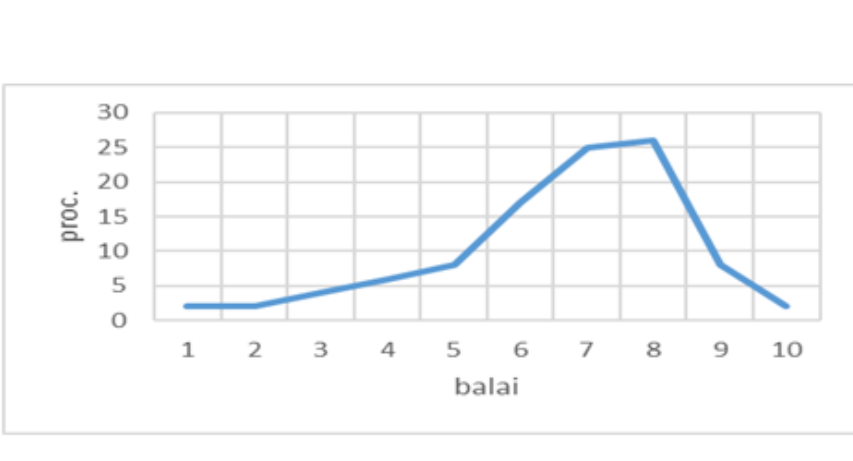
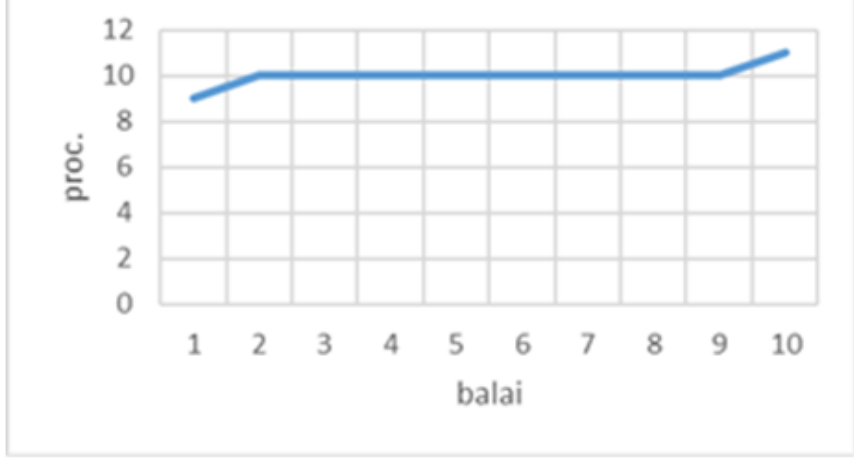
Indeksas: „Švietimo valdysenos laikmečio „charakterio“ vertinimas“, pirminiai poskales sudarantys kintamieji; (7-pakopų semantinio diferencialo įverčių apibendrinimas)

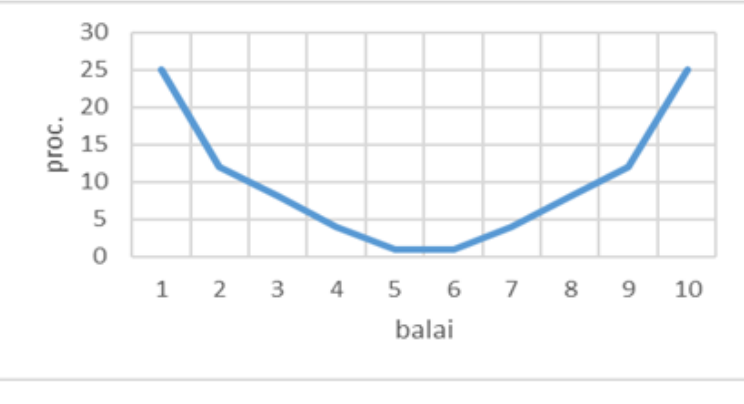
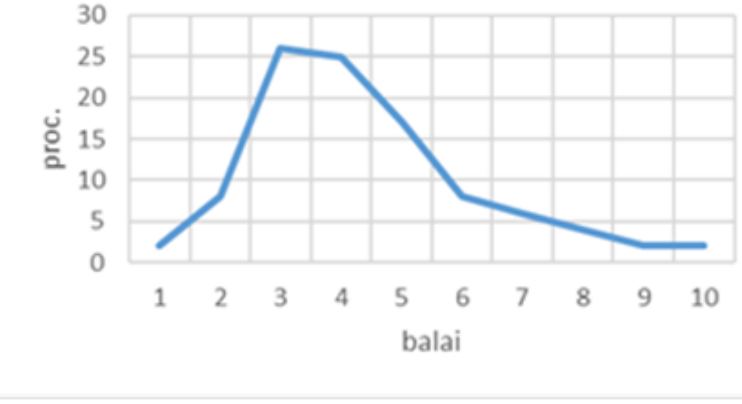
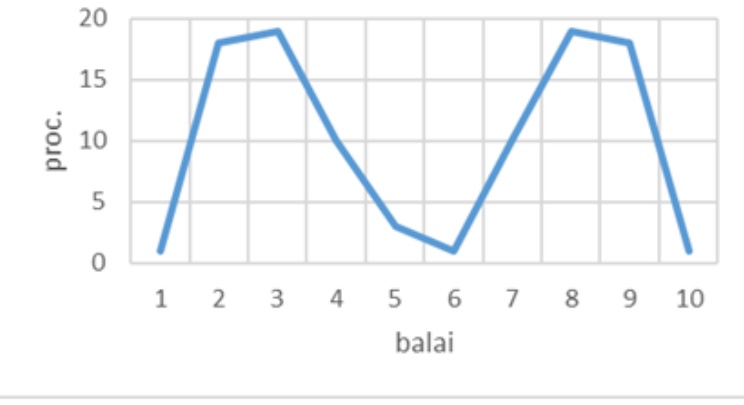
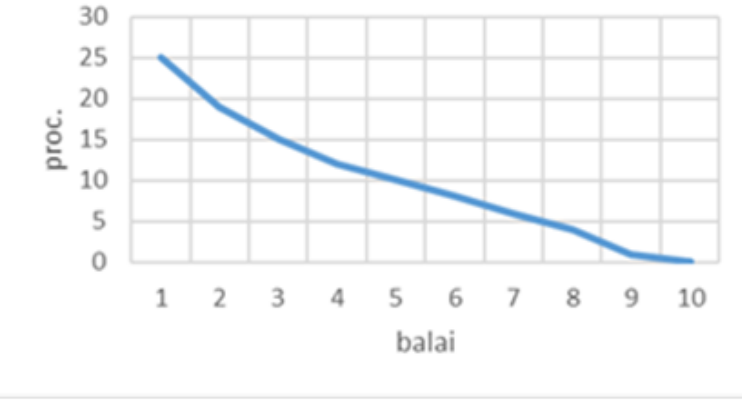
Bendrojo ugdymo sektoriaus valdysenos veiksmingumo ekspertinis įvertis (agreguotas indeksas), apjungiantis 41-ą pirminį rodiklį. Empirinis skirstinys, N=439.

**Ką reiškia skirstinių normalumas?
Kokios išvados dėl to kyla tyrimui?**

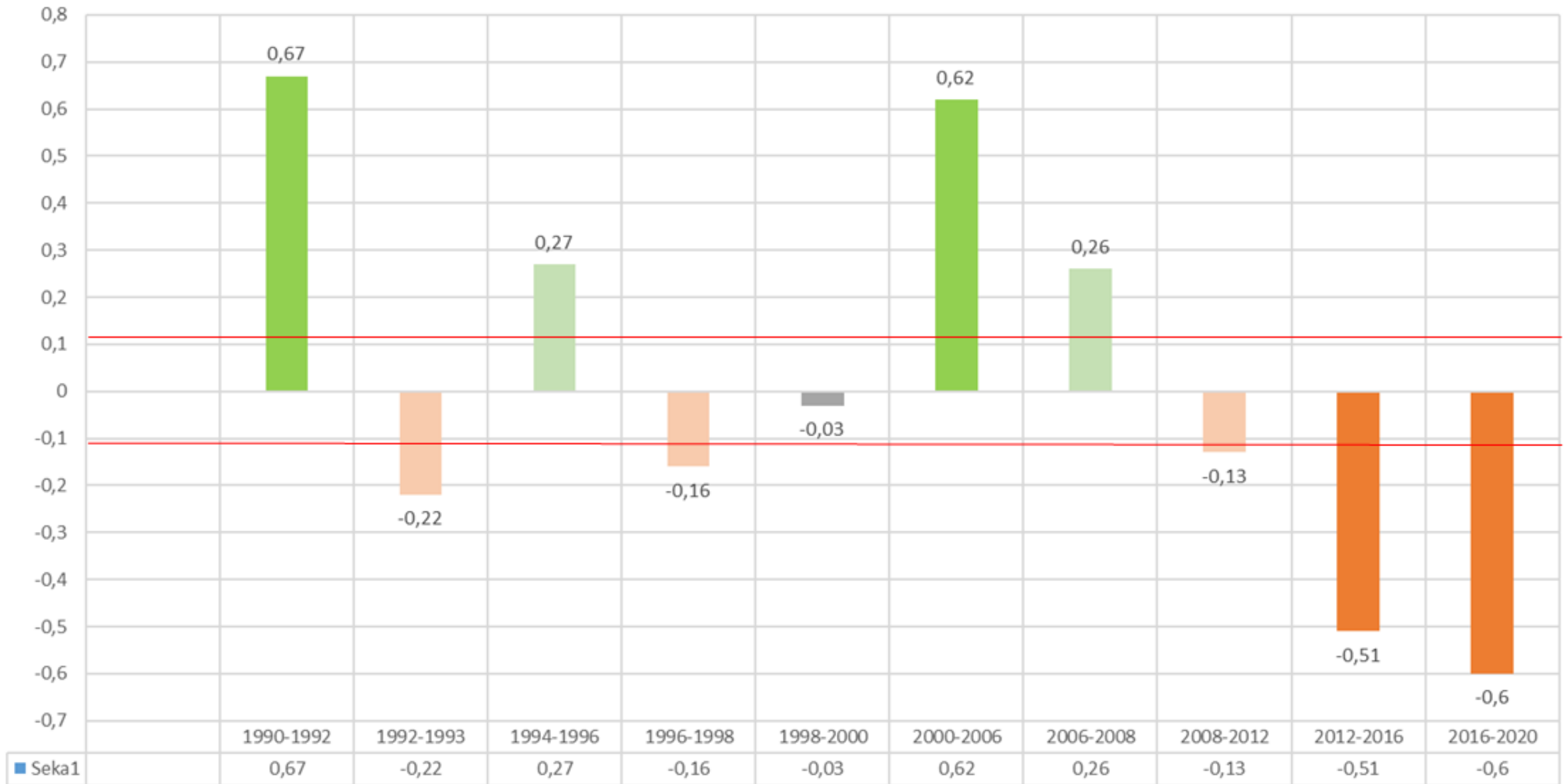
Teoriškai žinomi statistinių funkcijų tipai, į kuriuos tikėtina gali konverguoti skalės empiriniai skirstiniai (laužtės). Teorinių funkcijų diagnostinės prasmės paaiškinimas.

Funkcijos tipas, į kurį konverguoja empirinis skirstinys. Diagnostinė interpretacija	Tikėtinas funkcijos grafinis profilis	Funkcijos tipas, į kurį konverguoja empirinis skirstinys. Diagnostinė interpretacija	Tikėtinas funkcijos grafinis profilis
<p>I. Monotoniškai kylanti funkcija. Rodytų kraštutiniai palankų sektoriaus valdysenos vertinimą. Šioje ekspertų apklausoje tokie skirstiniai neaptikti.</p>		<p>III. Normalusis skirstinys - Gauso kreivė. Dominuojantis skirstinys šioje ekspertų apklausoje. Rodo, kad matuojamas dydis – švietimo valdysenos veiksmingumas - vertinamas vidutiniškai.</p>	
<p>II. Asimetriška funkcija, su ryškiai į dešinę pasislinkusia viršūne. Rodytų palankų sektoriaus valdysenos vertinimą. Šioje apklausoje toks skirstinys neaptiktas.</p>		<p>IV. Tiesinė funkcija. Rodytų nevienalytį vertinimą. Šioje apklausoje toks skirstinys neaptiktas.</p>	

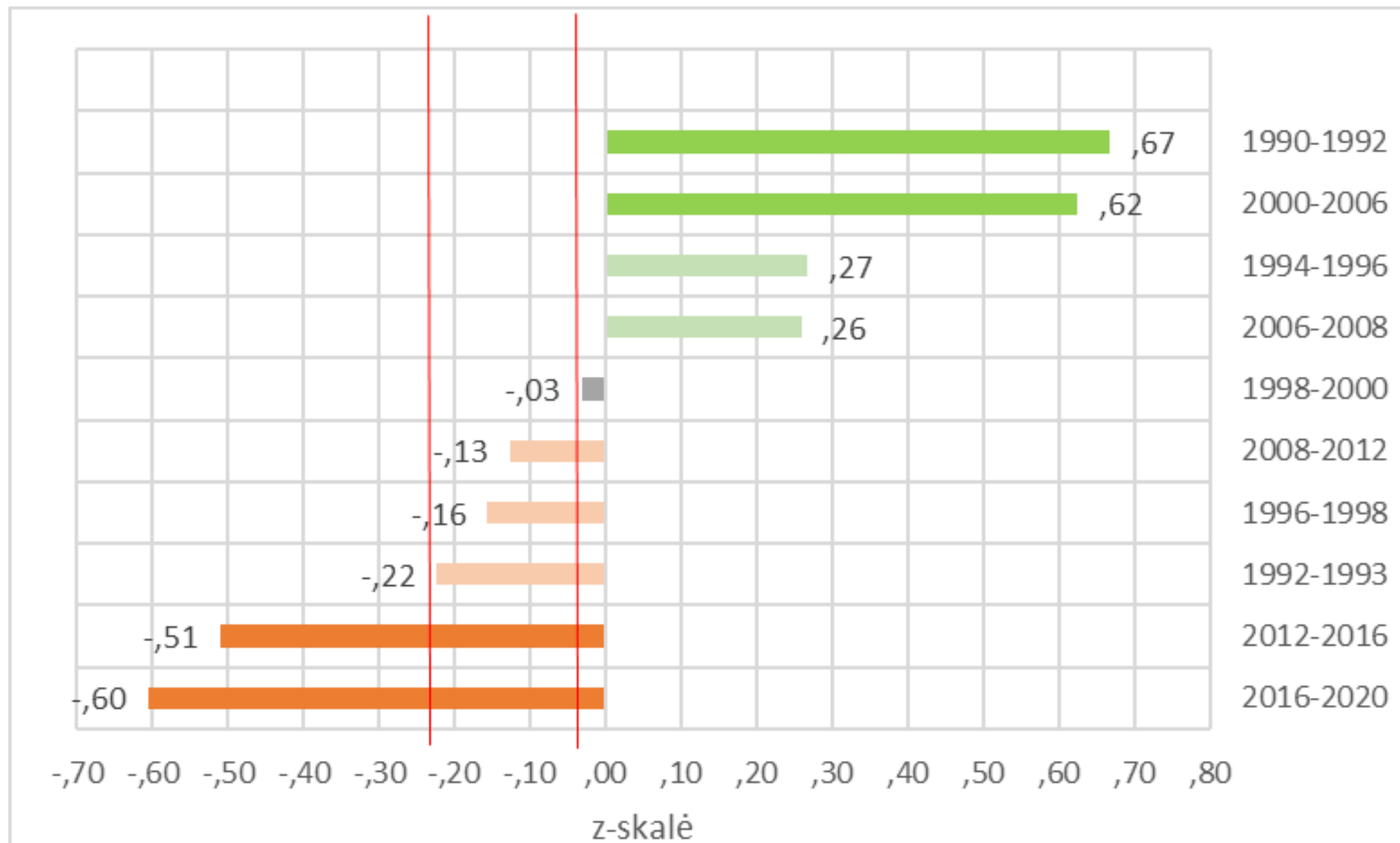
Funkcijos tipas, į kurį konverguoja empirinis skirstinys. Diagnostinė interpretacija	Tikėtinas funkcijos grafinis profilis	Funkcijos tipas, į kurį konverguoja empirinis skirstinys. Diagnostinė interpretacija	Tikėtinas funkcijos grafinis profilis
<p>V. „U“ raidės tipo funkcija. Rodytų kraštutinai poliarizuotą vertinimą. Šioje apklausoje toks skirstinys neaptiktas.</p>		<p>VII. Asimetriška funkcija, su ryškiai į kairę pasislinkusia viršūne. Rodytų prastesnę nei vidutinį sektoriaus valdysenos vertinimą. Šioje apklausoje toks skirstinys neaptiktas.</p>	
<p>VI. Bimodalinė funkcija, su dvejomis viršūnėmis. Rodytų kraštutinai prastą sektoriaus valdysenos vertinimą. Šioje apklausoje toks skirstinys neaptiktas.</p>		<p>VIII. Monotoniškai besileidžianti funkcija. Rodytų kraštutinai prastą sektoriaus valdysenos vertinimą. Šioje ekspertų apklausoje toks skirstinys neaptiktas.</p>	

Idealiu atveju ateityje Lietuvos bendrojo ugdymo sektoriaus valdysenos veiksmingumo ekspertiniai įverčiai galėtų/turėtų konverguoti į I-o ir II-o tipo funkcijas. Čia ir yra svarus argumentas apie egzistuojančias neišnaudotas galimybes valstybei ateityje tvarkytis švietime geriau, nei iki šiol. Palankus vertinimo radinys yra tas, kad kiekybinės ekspertinės apklausos apibendrinti įverčiai visgi nekonverguoja į IV-to –VIII-to tipo imtinai funkcijas, kurios rodytų prastoką arba netgi labai prastą bendrojo ugdymo valdysenos būvį.

Švietimo valdysenos veiksmingumo 1990-2020 m. ekspertinis vertinimas, pateiktas chronologine tvarka: jungtinio indekso, agreguojančio 41-ą pirminį vertinimo kriterijų, z-įverčiai. Raudona linija pažymėtos normavimo vidurkio pasikliautinio intervalo ribos, kaip $\alpha=0,01$. $N_{\text{ekspertų}} \approx 150$ $N_{\text{stebinių}} = 439$

Švietimo valdysenos veiksmingumo 1990-2020 m. ekspertinis vertinimas, pateiktas reitingo tvarka: jungtinio indekso, agreguojančio 41-ą pirminį vertinimo kriterijų, z-įverčiai. Raudona linija pažymėtos normavimo vidurkio pasikliautinio intervalo ribos, kaip $\alpha=0,01$. $N_{\text{ekspertų}} \approx 150$ $N_{\text{stebinių}} = 439$

Švietimo valdysenos laikotarpių agreguotas vertinimas, pateiktas chronologine tvarka. Indeksai: 1. Laikmečio kaip visumos vertinimas 100 balų vizualinių analogijų skalėje. 2. Proveržio svarbiausiuose švietimo valdysenos ruožuose vertinimas (*Likert* skalė). 3. Švietimo valdysenos laikmečio „charakterio“ vertinimas (semantinio diferencialo skalė). Standartinio normaliojo skirstinio z-skalės rodmenys. N=439. Nukrypstančių įverčių analizės metodas

Apibendrinto vertinimo indeksai	Įvertinkite 100 balų aukščiau apibūdintą švietimo valdysenos laikmetį, kaip visumą. N _{primary item} =1	Proveržis svarbiausiuose ruožuose; N _{primary item} =23	Valdysenos charakteris; semant. diferencialas N _{primary item} =17	Agreguotas švietimo valdysenos laikmečio vertinimo indeksas N _{primary item} =41
Valdysenos laikotarpis	1	2	3	4
1990-1992	,91	,17	,75	,67
1992-1993	-,15	-,35	-,11	-,22
1994-1996	,33	,26	,14	,27
1996-1998	-,13	-,18	-,12	-,16
1998-2000	,07	-,18	,03	-,03
2000-2006	,46	,75	,49	,62
2006-2008	,25	,25	,21	,26
2008-2012	-,25	,02	-,11	-,13
2012-2016	-,64	-,25	-,50	-,51
2016-2020	-,62	-,42	-,60	-,60

„Proveržio svarbiausiose švietimo valdysenos ruožuose vertinimas“ ir „Švietimo valdysenos laikmečio „charakterio“ vertinimas“ poskalių lygmeniu. Duomenys pateikti chronologine tvarka. Standartinio normaliojo skirstinio z-skalės rodmenys; N=439

	Indekso: „Proveržio svarbiausiose švietimo valdysenos ruožuose vertinimas“ poskalės				Indekso „Švietimo valdysenos laikmečio „charakterio“ vertinimas“ poskalės					
	Turiningoji valdysena	Formalioji valdysena	Socialinis teisingumas švietime ir vaiko gerovė	Mokyklų kultūros, lyderystės ir savarankiškumo stiprinimas	Demokratiškas, pasitikintis, įgalinantis	Rezultatyvus, gilus, socialiai orientuotas	Veržlus, inovatyvus, kūrybiškas, pozityvus	reikšmingas ir "kontekstiškas" valdžios dėmesys plus kontekst	Parentas (bent sąlyginai) finansiniais ir materialiniais ištekliais	Atliepiantis tarptautinį švietimo diskursą, jo diskusijas ir vizijas
1990-1992	,68	-,30	-,25	,39	,77	,70	1,16	,56	-,12	,67
1992-1993	-,05	-,58	-,41	-,19	,03	-,07	-,15	-,08	-,19	-,15
1994-1996	,37	,14	,25	,15	,22	,16	,06	,14	,07	,08
1996-1998	,05	-,35	-,08	-,23	-,07	,00	-,17	-,10	,04	-,31
1998-2000	-,08	-,40	,04	-,18	,05	,18	,01	,03	-,22	,07
2000-2006	,55	,81	,69	,56	,44	,50	,43	,45	,38	,33
2006-2008	,18	,42	,03	,24	,17	,24	,16	,22	,23	,06
2008-2012	-,19	,15	-,07	,16	-,21	-,29	,02	-,24	-,07	,24
2012-2016	-,52	,03	-,08	-,29	-,43	-,55	-,66	-,36	-,07	-,47
2016-2020	-,77	-,03	-,11	-,51	-,75	-,67	-,66	-,48	-,07	-,40

	1990-1992	1992-1993	1994-1996	1996-1998	1998-2000	2000-2006	2006-2008	2008-2012	2012-2016	2016-2020
Bendrojo ugdymo vizijos, misijos ir strateginių tikslų/prioritetų išgryninimas	,91	-,12	,13	-,14	-,09	,44	,26	-,23	-,31	-,69
Pedagogų rengimas ir tęstinės kvalifikacijos tobulinimas	,39	,03	,39	,36	-,24	,49	,28	-,32	-,55	-,64
Pedagogų, m-klų vadovų ir švietimo skyriaus specialistų darbo apmokėjimas	-,03	-,26	,27	,31	-,44	,54	,28	-,15	-,30	-,17
M-klų renovacija ir materialinė infrastruktūra	-,56	-,64	,11	-,31	-,36	,60	,22	,18	,30	,28
Informacinių technologijų ir kompiuterijos skverbtis į mokyklas	-,73	-,63	,00	-,57	-,17	,65	,45	,21	,29	,27
Aprūpinimas vadovėliais, mokymo priemonėmis	,12	-,32	,20	-,23	-,18	,38	,16	-,05	,01	-,09
M-klų valdymo tobulinimas, vadovų lyderystės skatinimas	,39	,01	,25	-,29	-,20	,54	,15	,13	-,38	-,48
M-klų tinklo optimalaus būvio palaikymas	-,05	-,19	,04	-,22	-,29	,61	,32	,38	-,25	-,35
Bendrojo ugdymo m-klų stebėsenos diegimas	,02	-,40	-,01	-,38	-,29	,70	,36	,07	,02	-,14
Nacionalinio ir tarptautinio mokslo bei mokslininkų telkimas m-klos tobulinimui	,49	-,02	,37	-,01	,10	,49	-,11	-,13	-,51	-,47
Ugdymo standartų ir ugdymo turinio tobulinimas	,72	-,13	,42	-,17	-,12	,46	,10	-,07	-,41	-,62
Pamokos kokybė, mokymosi metodų ir formų tobulinimas	,37	-,08	,17	-,16	-,12	,40	,11	-,15	-,13	-,32
Vertybiniš-pilietinis ugdymas	,82	,08	,21	,35	-,03	,20	-,01	-,26	-,47	-,65
Mokinių pasiekimų vertinimas ir egzaminų sistema	-,15	-,02	,26	,07	,10	,43	,34	,19	-,40	-,72
Vaikų sveikatinimas	-,26	-,08	,16	-,02	,09	,40	-,10	-,25	-,12	,18
Švietimo prieinamumas, socialinis teisingumas švietime	,22	-,12	,27	,14	,10	,46	,13	-,25	-,42	-,40
Neformalusis ugdymas, jo prieinamumas ir kokybė	-,12	-,29	,16	-,04	-,15	,27	-,04	,13	,14	-,09
Mokinio gerovė, saugumas, vaiko teisės	-,14	-,41	,29	,06	,00	,54	-,08	-,03	-,06	-,16
Švietimo pagalbos specialistų pareigybės įtvirtinimas mokyklose	-,48	-,53	,03	-,27	-,11	,80	,29	-,03	,20	-,02
Neįgalių ir spec. poreikių vaikų integracija, įtraukusis ugdymas bei inkluzija	-,33	-,39	,15	-,25	,23	,55	-,08	,13	-,07	,02
M-klų savivaldos ir savarankiškumo stiprinimas	,48	-,08	,07	-,14	-,14	,24	,15	,13	-,17	-,45
M-klų atsivėrimas pažangiai patirčiai, inovacijoms ir kaitai	,71	-,30	,03	-,10	-,07	,42	,11	,20	-,39	-,51
M-klų veikos kokybės vertinimas, jo metodologija	-,33	-,26	,14	-,24	-,19	,63	,37	,07	,00	-,23

Indekso: „Proveržio svarbiausiuose švietimo valdysenos ruožuose vertinimas“ pirminiai rodikliai. Standartinio normaliojo skirstinio z-skalės rodmenys, N=439

Pusė pasikliautinio intervalo visose poskalėse sudaro $\approx 0,11$ z-skalės punkto, kai $\alpha=0,01$
Nukrypstančių grupinių įverčių gradacija slenkstinės modulinės reikšmės z-skalėje [0,20]; [0,33]; [0,50]; [0,75]; virš [0,75].

	Kuolys	Trinkūnas	Domarkas	Zinkevičius	Platelis	Monkev. Motuzas	Žakaitienė Monkev	Steponavičius	Pavalkis Pitrienė	Petrauskienė Monkev.
--	---------------	------------------	-----------------	--------------------	-----------------	------------------------	--------------------------	----------------------	--------------------------	-----------------------------

	1990-1992	1992-1993	1994-1996	1996-1998	1998-2000	2000-2006	2006-2008	2008-2012	2012-2016	2016-2020
Orientuotas į pokyčius/Pokyčių vengiantis	1,07	-,21	-,04	-,13	,03	,38	,14	,04	-,70	-,41
Veržlus, pasižymintis sprendimų, adekvačių laikmečiu/ gausa/ Stokojantis sprendimų, adekvačių laikmečiu, stagnuojantis	1,05	-,07	,07	-,22	,04	,42	,19	,04	-,68	-,63
Siūlantis mokykloms aiškias ir pozityvias vizijas/ Stokojantis aiškių pozityvių vizijų mokykloms	1,01	-,02	,17	-,03	-,10	,43	,11	,02	-,55	-,81
Atveriantis mokyklų galimybes / Suvaržantis mokyklų galimybes	,79	-,04	,21	-,01	,04	,28	,21	-,10	-,38	-,80
Generuojantis naujoves/ Vengiantis naujovių	,99	-,28	,04	-,18	-,02	,27	,14	,08	-,48	-,43
Socialiai jautrus, įtraukus, siekiantis lygių galimybių ir socialinio teisingumo švietime / Abejingas, indiferentiškas lygių galimybių ir socialinio teisingumo įtvirtinimui švietime	,34	-,14	,09	,01	,14	,42	,36	-,36	-,33	-,43
Pasižymintis subalansuota švietimo biurokratija ir formalizmu/ Pasižymintis augančia švietimo biurokratija ir formalizmu	,46	,08	,11	-,14	,12	,30	,21	-,03	-,43	-,53
Demokratiškas, girdintis „apačių“ siūlymus, ieškantis dermės/ Stokojantis demokratijos, negirdintis „apačių“, direktyvus	,81	,03	,20	-,13	,08	,46	,03	-,25	-,40	-,63
Pasižymintis apčiuopiamais ir vertingais rezultatais bei pasiekimais/ Stokojantis apčiuopiamų ir vertingų rezultatų bei pasiekimų	,57	-,04	,22	,11	,16	,53	,09	-,31	-,47	-,65
Pasižymintis kūrybiškumu ir kūrybine veikla/ Stokojantis kūrybiškumo ir kūrybinės veiklos	1,07	-,07	,02	-,17	,08	,43	,15	-,08	-,55	-,67
Paremtas (bent sąlyginai) finansiniais ir materialiniais ištekliais/ Neparemtas finansiniais ir materialiniais ištekliais, skurstantis	-,12	-,19	,07	,04	-,22	,38	,23	-,07	-,07	-,07
Atliepiantis tarptautinį švietimo diskursą, jo diskusijas ir vizijas/ Atsiribojęs nuo tarptautinio švietimo diskurso, jo diskusijų ir vizijų	,67	-,15	,08	-,31	,07	,33	,06	,24	-,47	-,40
Įgalinantis mokyklas veikti nuosekliai ir stabiliai/„Stresinantis“, trukdantis mokykloms veikti nuosekliai ir stabiliai	,55	,00	,29	,01	-,09	,47	,17	-,29	-,26	-,68
Sukeliantis valdžios susidomėjimą ir įsitraukimą į bendrojo ugdymo reikalus/ Nesukeliantis valdžios susidomėjimo ir įsitraukimo į bendrojo ugdymo reikalus	,51	-,04	,08	-,10	,04	,35	,23	-,17	-,46	-,33
Orientuotas į gilius, esminius Lietuvos mokyklos pokyčius/ Orientuotas į paviršinius pokyčius, į pokyčių Lietuvos mokykloje imitavimą	,91	,00	,11	-,11	,17	,35	,19	-,11	-,63	-,68
Pasitikintis mokykla ir mokytoju, skatinantis mokyklų autonomiją bei savivaldą/ Nepasitikintis mokykla ir mokytoju, suvaržantis mokyklų autonomiją bei savivaldą	,75	,05	,14	-,03	,06	,43	,13	-,23	-,43	-,67
Kupinas visuomeninių įvykių, kurie palankiai veikė švietimą ir mokyklą (visuotinė kompiuterizacija, ES parama)/ Pažymėtas įvykiais, kurie nepalankiai veikė švietimą ir mokyklą (pvz., finansų krizė, demografinė duobė, COVID)	,51	-,10	,17	-,08	,01	,47	,18	-,27	-,20	-,55
		Trinkū	Domar	Zinke	Platelis	Monkev. Motu.	Žakai tienė	Stepona	Paval bis. Pitrá	Petraus kionė

Indekso: „Švietimo valdysenos laikmečio „charakterio“ vertinimas“, pirminiai rodikliai. Standartinio normaliojo skirstinio z-skalės rodmenys, N=439

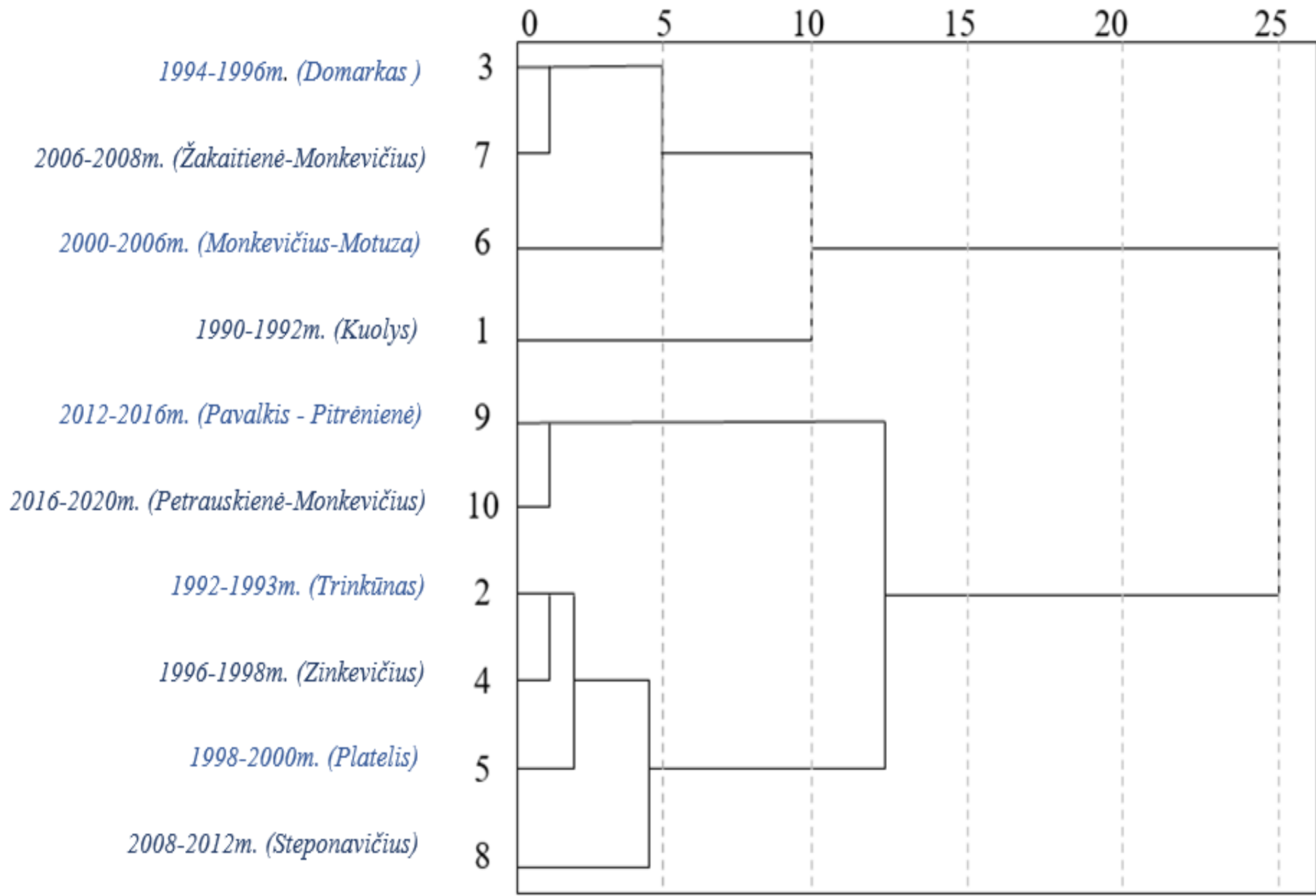
Pusė pasikliautinio intervalo visose poskalėse sudaro $\approx 0,12$ z-skalės punkto, kai $\alpha=0,01$
Nukrypstančių grupinių įverčių gradacija slenkstinės modulinės reikšmės z-skalėje [0,20]; [0,33]; [0,50]; [0,75]; [1,00] ir virš [1,00]

Bendrojo ugdymo valdysenos laikmečių 1990-2020 m. ekspertinių vertinimų faktorinė analizė

Švietimo valdysenos laikmetis	Kadencijos trukmė	I faktorius	II faktorius	III faktorius
		Švietimo valdysenos veiksmingumo ekstremumai ir chronologinė distancija	modernumas <i>versus</i> tradiciškumas“	Kairės vektorius švietimo valdysenoje
D. Kuolys	1990-1992	-,98	,02	-,15
D. Pavalkis, A. Pitrenienė	2012-2016	,95	-,13	,16
J. Petrauskienė, A. Monkevičius	2016-2020	,92	-,31	,03
D. Trinkūnas	1992-1993	-,74	,32	-,44
G. Steponavičius	2008-2012	,27	-,88	,09
Z. Zinkevičius	1996-1998	-,03	,83	-,38
V. Domarkas	1994-1996	-,13	,77	,28
R. Žakaitienė, A. Monkevičius	2006-2008	,06	-,04	,84
A. Monkevičius, R. Motuza	2000-2006	,55	,12	,68
K. Platelis	1998-2000	-,55	,30	-,59

Švietimo valdysenos 1999-2020 m. ekspertinių įverčių pagal 11-ka poskalių klasterinės analizės rezultatai. Hierarchinė klasterinė analizė, Ward metodas

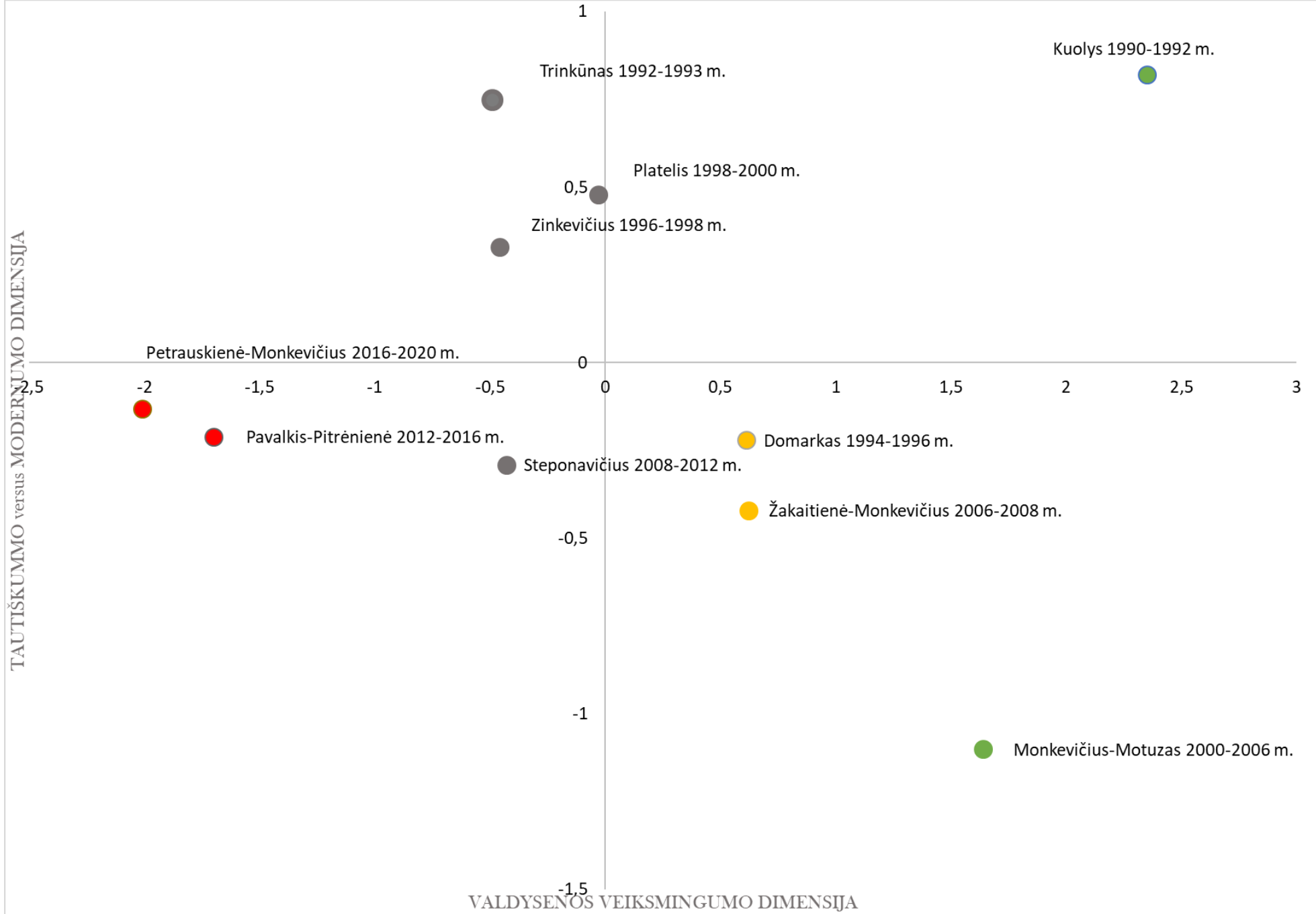
Švietimo valdysenos laikotarpis	Kadencija	5 klasterių modelis	3 klasterių modelis	2 klasterių modelis
Kuolys	1990-1992	1	1	1
Trinkūnas	1992-1993	2	2	2
Domarkas	1994-1996	3	1	1
Zinkevičius	1996-1998	2	2	2
Platelis	1998-2000	2	2	2
Monkevičius_Motuza	2000-2006	4	1	1
Žakaitienė_Monkevičius	2006-2008	3	1	1
Steponavičius	2008-2012	2	2	2
Pavalkis_Pitrėnienė	2012-2016	5	3	2
Petrauskienė_Monkevičius	2016-2020	5	3	2

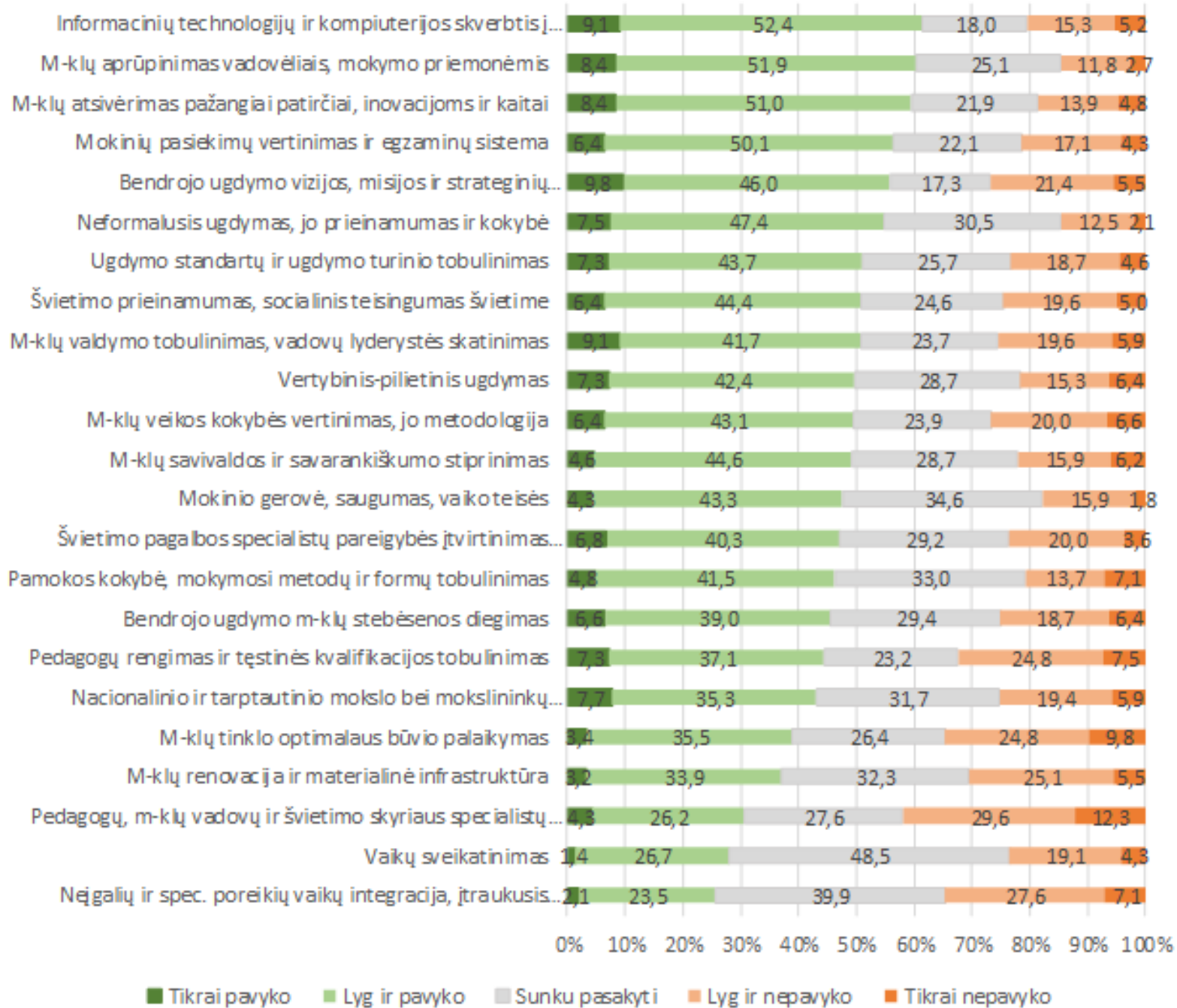
**Švietimo
valdysenos 1999-
2020 m. ekspertinių
įverčių
klasterizacijos
dendrograma pagal
11-ka poskalių.**

TAUTIŠKUMMO versus MODERNUMO DIMENSIJA

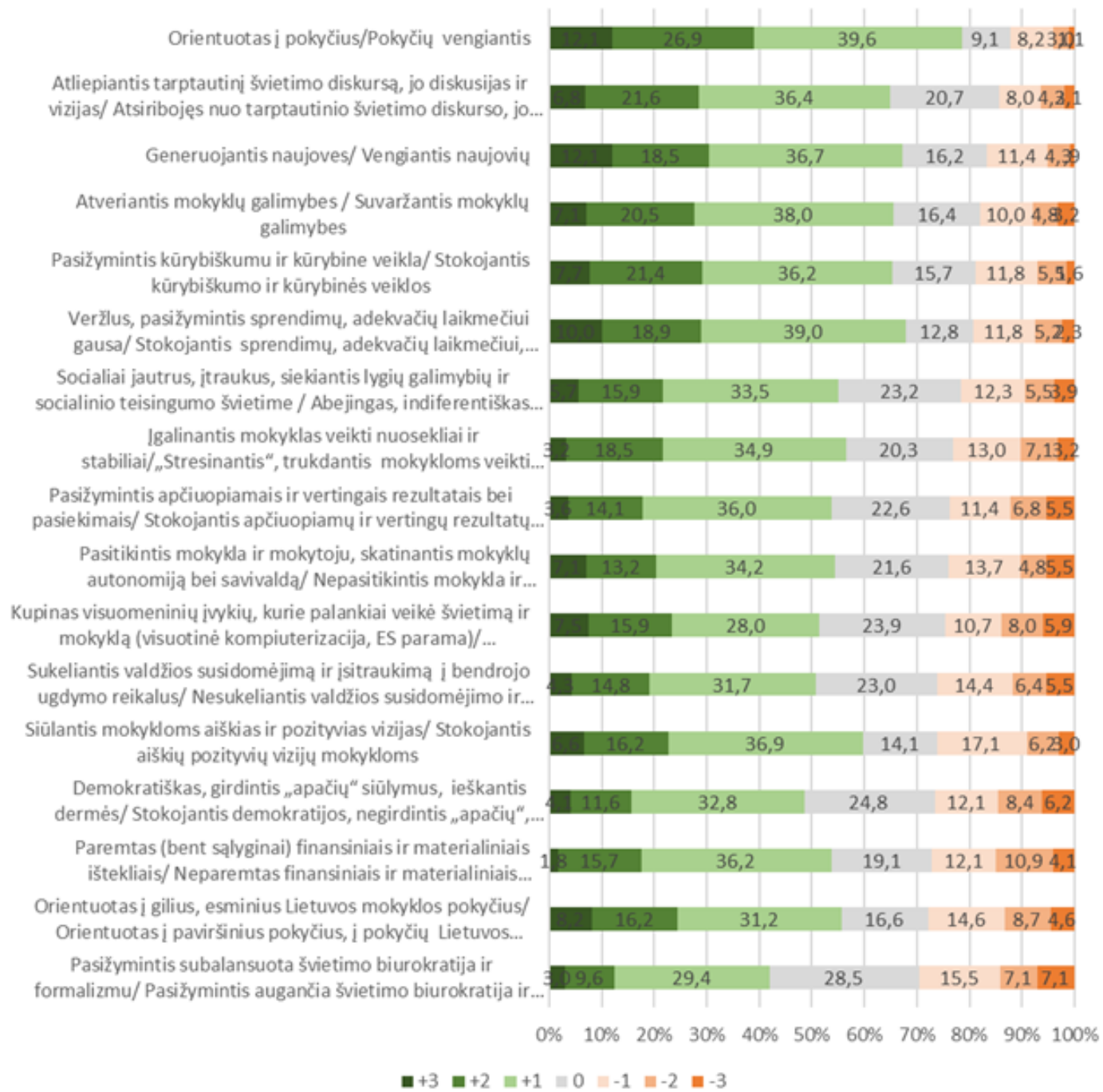
VALDYSENŲ VEIKSMINGUMO DIMENSIJA

**Švietimo valdysenos
1990-2020 m.
veiksmingumo
apibendrintas
vertinimas: MDS
modelio grafinis
“žemėlapis“**

„Proveržio svarbiausiuose švietimo valdysenos ruožuose vertinimas“, pirminių rodiklių reitingo pasiskirstymas per visą švietimo valdysenos laiko juostą 1990-2020 m.; N=439

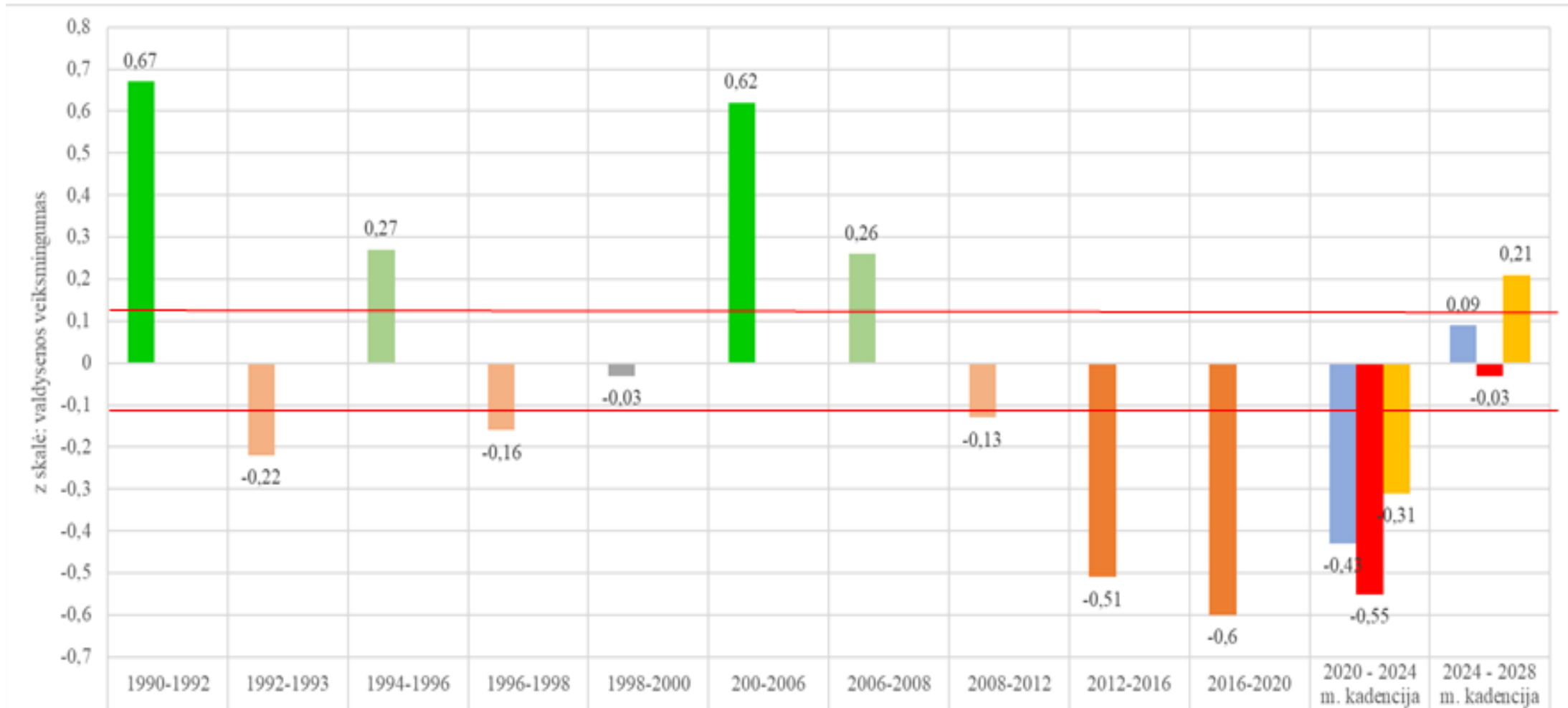

„Švietimo valdysenos laikmečio „charakterio“ vertinimas“, semantinio diferencialo pirminių rodiklių reitingo pasiskirstymas per visą švietimo valdysenos laiko juostą 1990-2020 m.; N=439

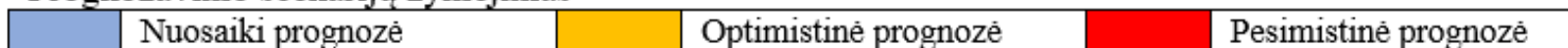
Bendrojo ugdymo valdysenos veiksmingumo „laiko juostos“ periodizacija, apimanti 1990-2020 metus. Dvieju ir penkiu periodu modeliai. Sudaryta, remiantis kiekybinės ekspertų apklausos duomenų interpretacija

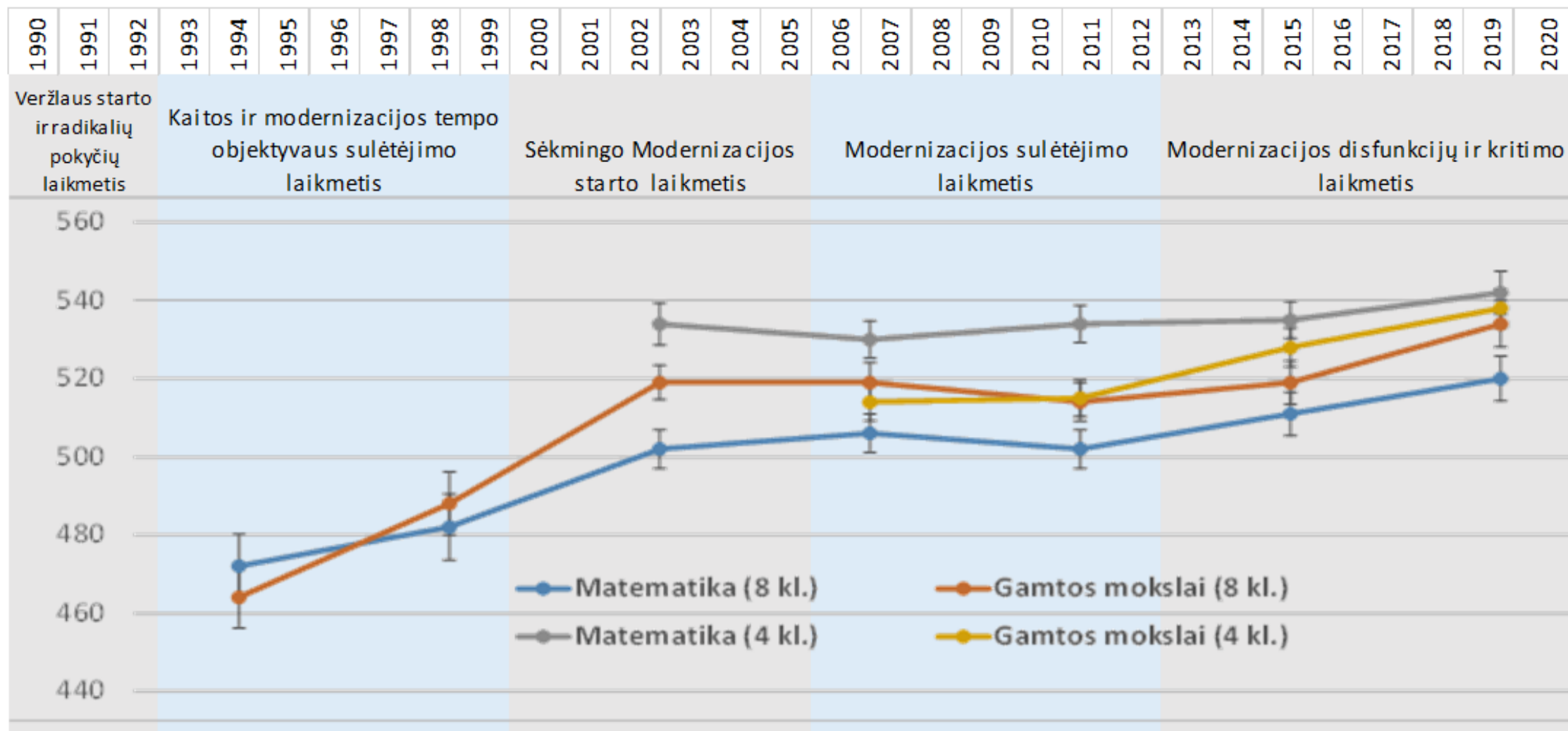
TAUTINIO ATGIMIMO, „TRADICINIS“, POSOVIETINIS LAIKOTARPIS					KURSO Į MODERNIZACIJĄ LAIKOTARPIS					
Veržlaus starto ir radikalių pokyčių laikmetis	Kaitos ir modernizacijos tempo objektyvaus sulėtėjimo laikmetis				Sėkmingo Modernizacijos starto laikmetis	Modernizacijos sulėtėjimo laikmetis			Modernizacijos disfunkcijų ir kritimo laikmetis	
1990-1992	1992-2000				2000-2006	2006-2012			2012-2020	
D. Kuolys	D. Trinkūnas	V. Domarkas	Z. Zinkevičius	K. Platelis	A. Monkevičius- R. Motuza	R. Žakaitienė- A. Monkevičius	G. Steponavičius	D. Pavalkis- A. Pitrenienė	J. Petrauskienė- A. Monkevičius	
1990-1992	1992-1993	1994-1996	1996-1998	1998-2000	2000-2006	2006-2008	2008-2012	2012-2016	2016-2020	

Švietimo valdysenos veiksmingumo prognozavimo iki 2028 m. trendas, paremtas analogiško rodiklio 1990-2020 m. duomenimis. Prognozavimo metodas – polinomo funkcija

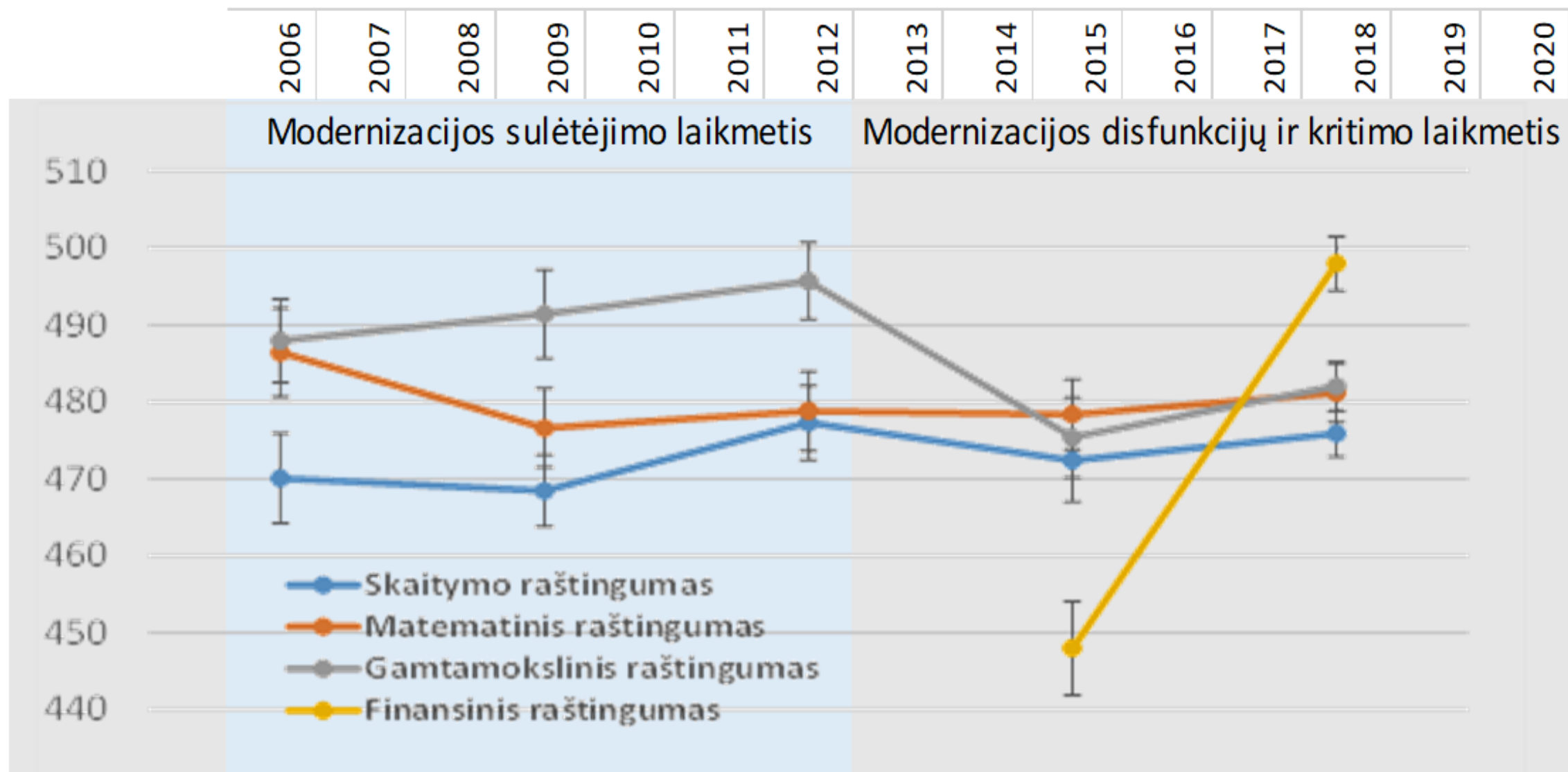

Prognozavimo scenarijų žymėjimas

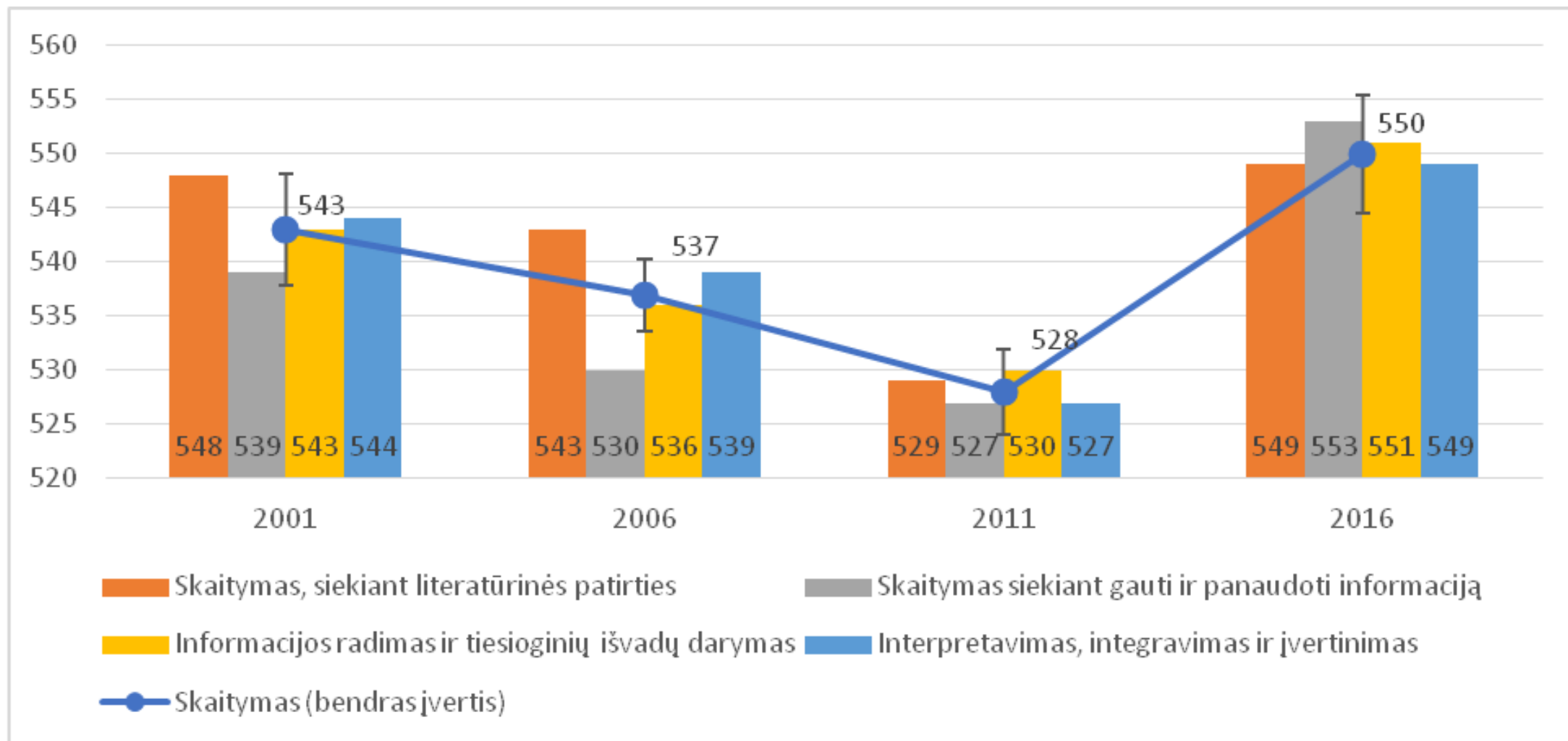

3.6.2. pav. Mokinių matematikos ir gamtos mokslų pasiekimų (IEA TIMSS) kaitos tendencijos ir švietimo valdysenos periodizacija

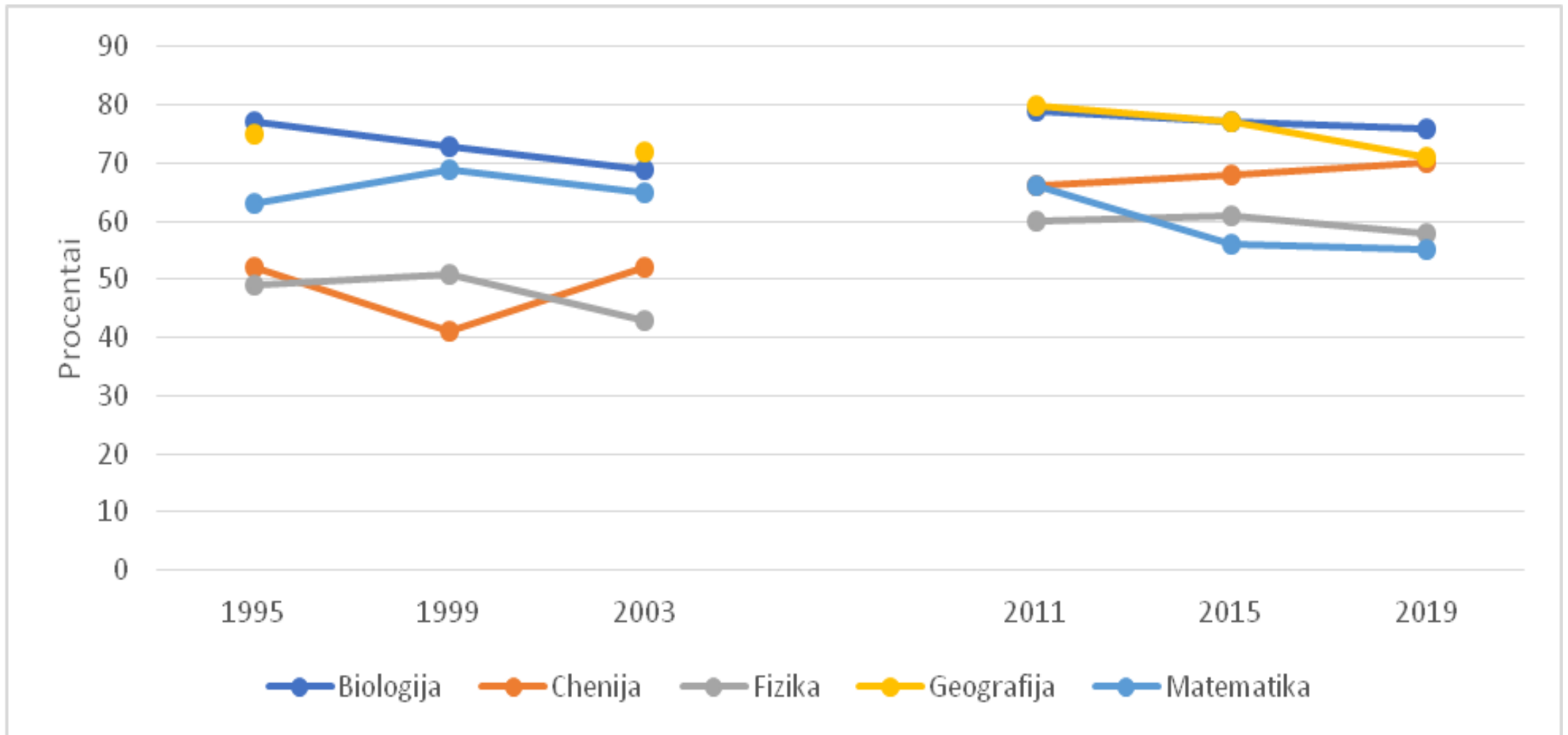

3.6.3. pav. Mokinių matematinio ir gamtamokslinio ir skaitymo raštingumo (OECD PISA) kaitos tendencijos ir švietimo valdysenos periodizacija

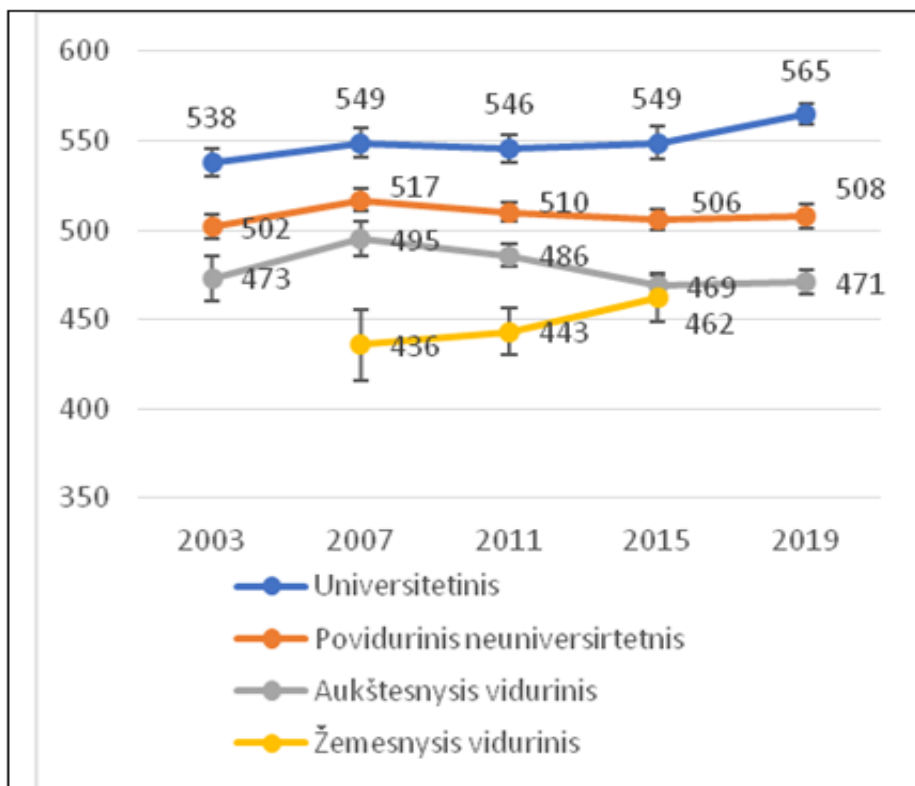
4 klasės mokinių skaitymo pasiekimų dinamika. PIRLS testo rezultatai. Vidurkis ir 95 procentų pasikliautinas intervalas standartizuotoje skalėje.

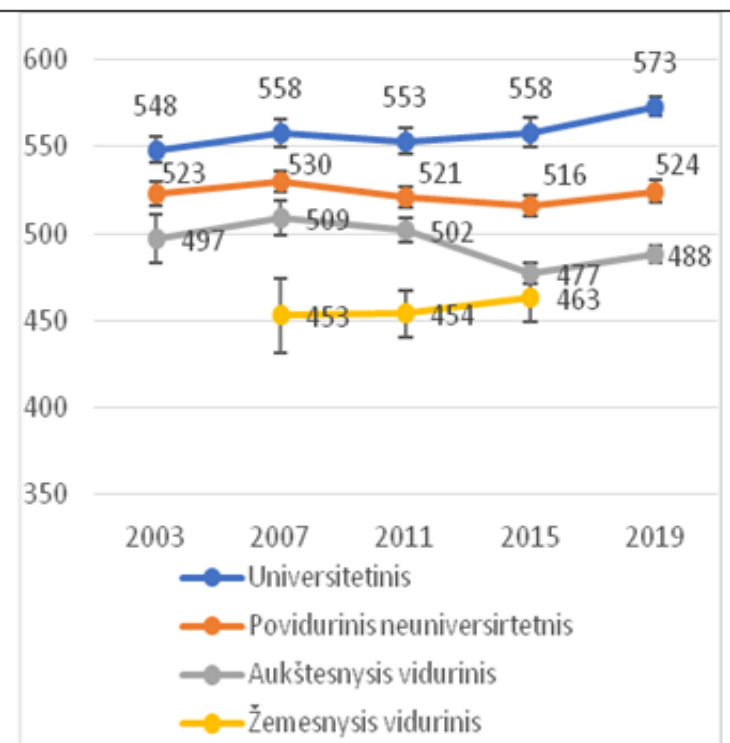
Mokinių nuomonės apie matematikos ir gamtos mokslų mokymąsi kaita (procentai „Patinka“ ir „Labai patinka“). TIMSS 8 kl. mokinių tyrimo duomenys. Duomenų šaltinis: TIMSS IDE.

8 klasės mokinių, matematiniai ir gamtos mokslų pasiekimai priklausomai nuo aukščiausio tėvų išsilavinimo lygmens. Vidurkis ir 95 proc. pasiklojimo intervalas. Duomenų šaltinis: TIMSS IDE.

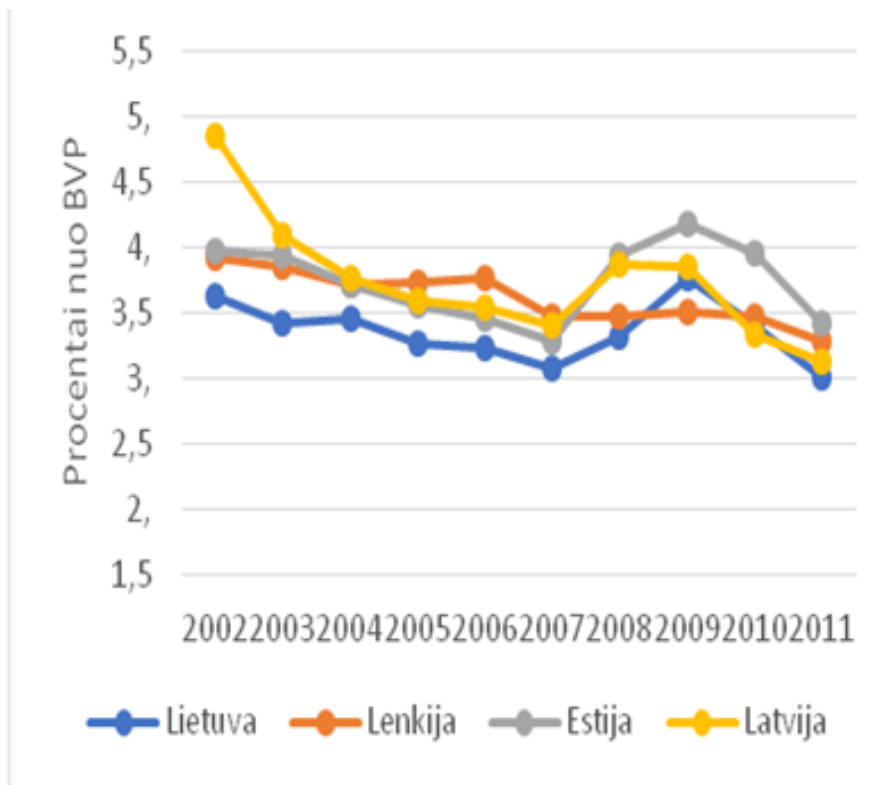

Matematiniai gebėjimai (8 kl.)

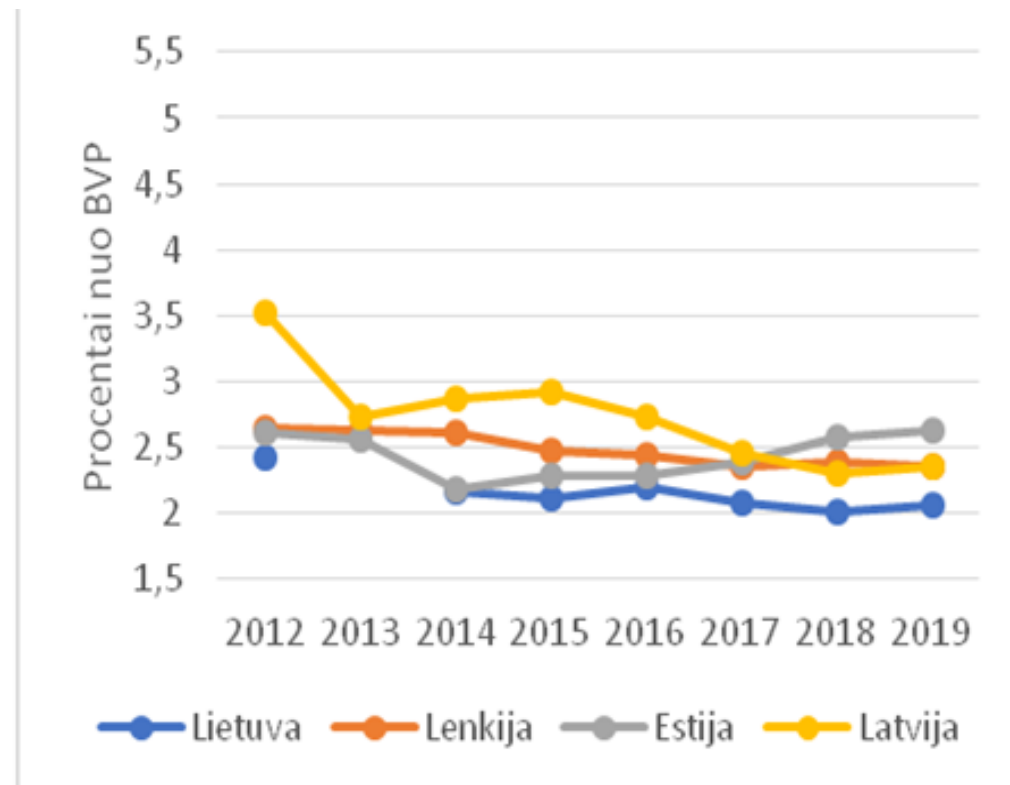

Gamtos mokslų gebėjimai (8 kl.)

Viešosios lėšos, tenkančios vienam bendrojo ugdymo mokyklos mokiniui. Perkamosios galios standartas (PGS). Šaltinis: Eurostat

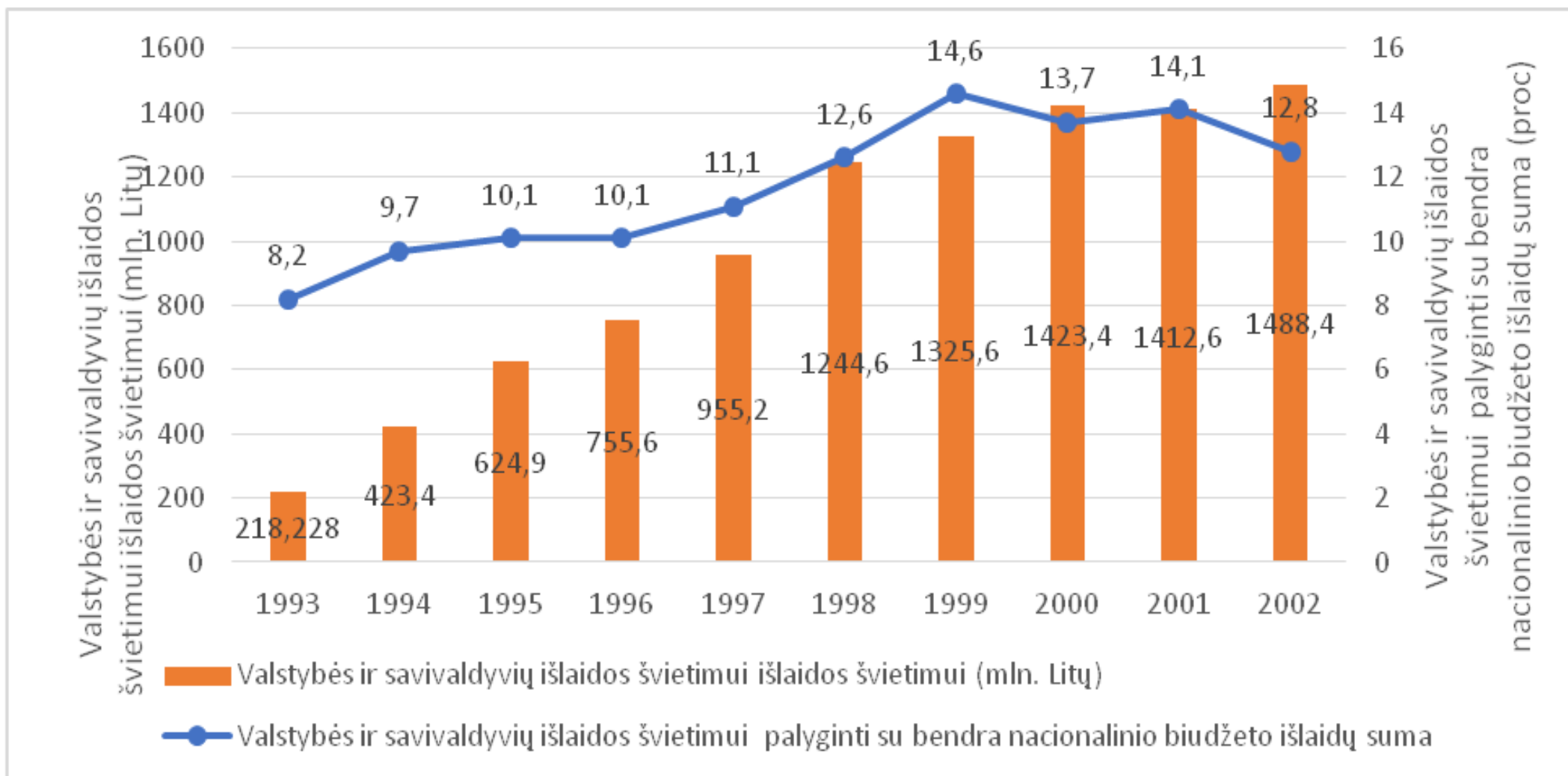
Bendrajam ugdymui ir profesiniam mokymui (ISCED1, ISCED2-4 lygmuo pagal ISCED1997)

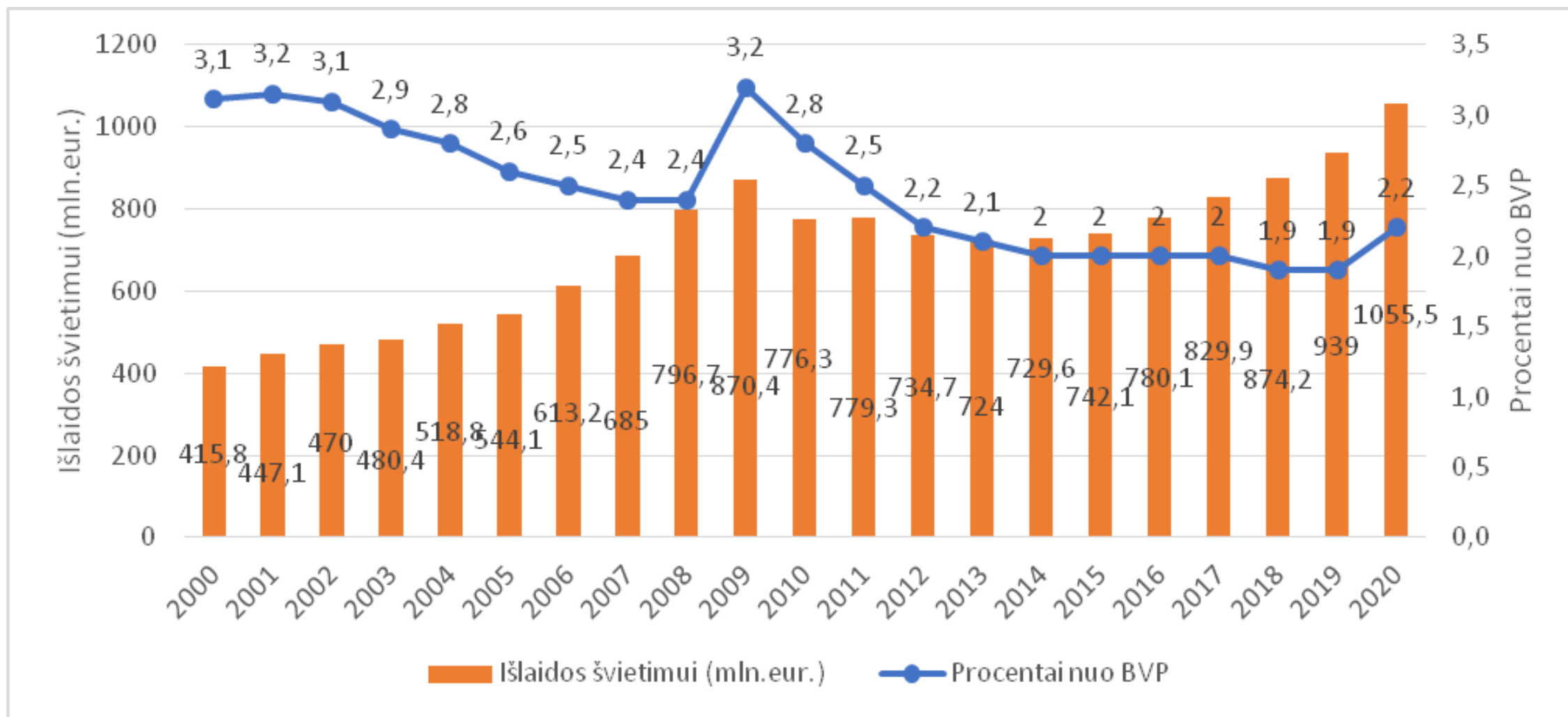
Bendrajam ugdymui (ED1, ED24, ED34 lygmuo pagal ISCED2011)

Valstybės ir savivaldybių išlaidos bendrojo ugdymo mokykloms (tūkst. Litų) ir palyginti su bendra nacionalinio biudžeto išlaidų suma (proc.). Laikotarpis: 1993-2002 m.

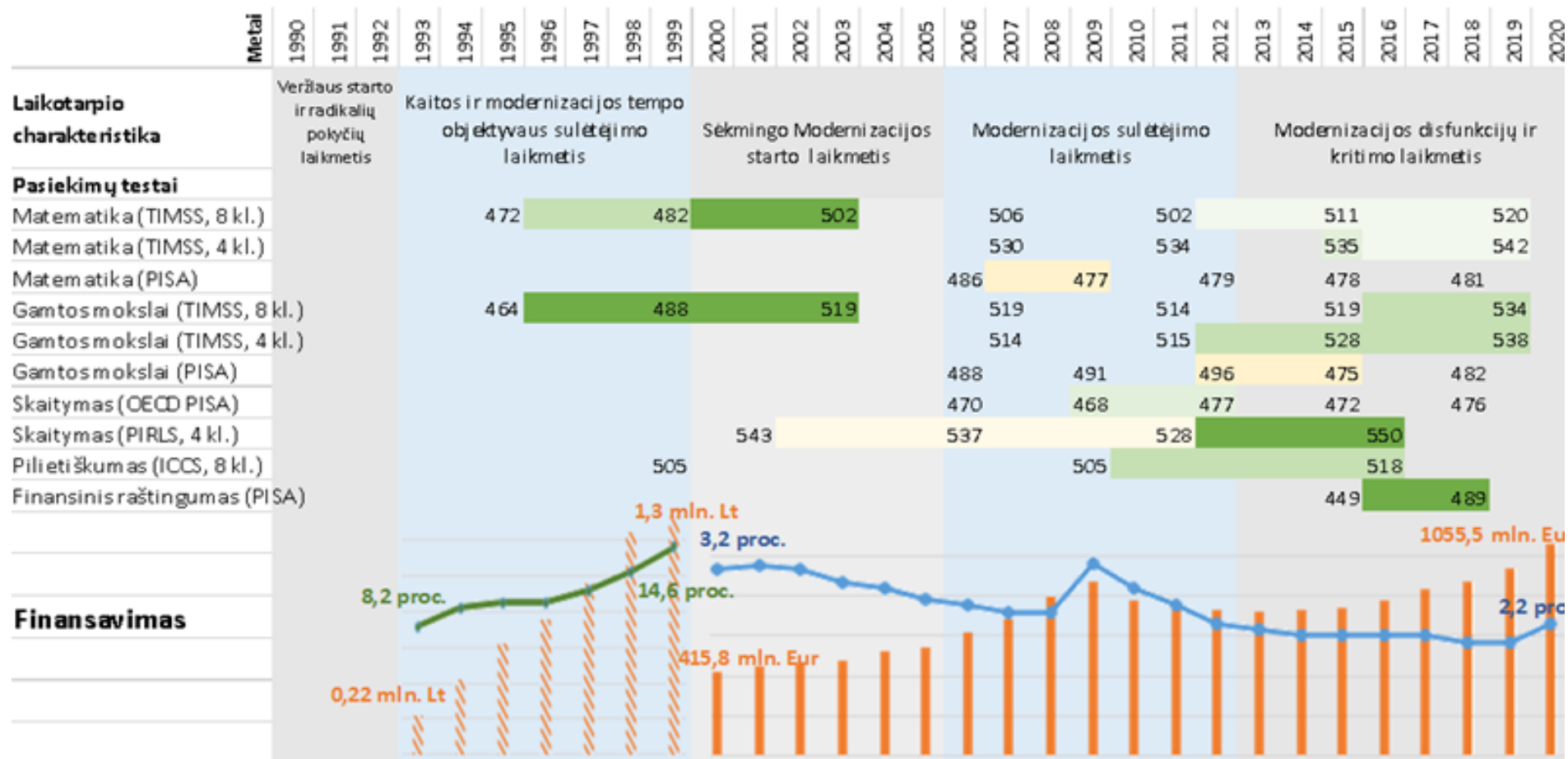
Šaltinis: LSD kasmetiniai švietimo būklės apžvalgos leidiniai

**Valstybės ir savivaldybių išlaidos bendrajam ugdymui (mln. Eur) ir palyginti su BVP (proc.).
Laikotarpis: 2000-2020 m. Šaltinis: LSD kasmetiniai švietimo būklės apžvalgos leidiniai**

3.6.1. pav. Mokinų pasiekimų kaitos tendencijos švietimo politikos etapų kontekste.

Legenda

Pasiekimų įverčiai

- Įvertis sumažėjo nuo 10 iki 20 taškų
- Įvertis sumažėjo nuo 5 iki 10 taškų
- Įvertis padidėjo nuo 5 iki 10 taškų
- Įvertis padidėjo nuo 10 iki 20 taškų
- Įvertis padidėjo 20 taškų ar daugiau

Finansavimas

- Viešosios išlaidos švietimui mln. Eur. Priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ir vidurinis ugdymas.
- Viešosios išlaidos švietimui skaičiuojant procentais nuo BVP. Priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ir vidurinis ugdymas.
- Nacionalinio biudžeto išlaidos švietimo įstaigoms tūkst.Lt. Bendrojo lavinimo mokyklos.
- Nacionalinio biudžeto išlaidos švietimo įstaigoms proc. palyginti su bendra nacionalinio biudžeto išlaidų suma. Bendrojo lavinimo mokyklos.

PAGRINDINĖS IŠVADOS

Kiekybinės ekspertų apklausos išvados

- Per visą tirtą laikmetį -1990-2020 m. - bendrojo ugdymo sektoriaus valdysena, jos veiksmingumas Lietuvoje visumoje buvo tik vidutiniški.
- 1990-2020 m. bendrojo ugdymo sektoriaus valdysena, jos veiksmingumas, patiria tris epochinius lūžius (cezūras). Dvi iš jų žymi ryškų pozityvų valdysenos veiksmingumo proveržį. Tai: 1) nepriklausomybės pradžia 1990-1992 m. (ministras D.Kuolys) ir 2) 2000-2004 m. (ministras A. Monkevičius). Trečioji cezūra žymi ryškų valdysenos veiksmingumo kritį žemyn. Jis prasideda 2012 m. (ministrai D. Pavalkis ir A. Pitrenienė) ir nepertraukiamai tęsiasi dvi elektoralines kadencijas iki 2020 m. imtinai (ministrai J. Petrauskienė ir A. Monkevičius). Visos likusios valdysenos kadencijos, jų veiksmingumo standartizuoti įverčiai ramios sinusoidės pavidalu „banguoja“ ties normavimo imties vidurkiu ir į nukrypstančių įverčių – teigiamų ar neigiamų - sritį nepatenka.

Išvados apie Lietuvos bendrojo ugdymo sektoriaus finansavimą per tiriamą 1990-2020 m. laikotarpį

- Išreiškus absoliučiais dydžiais, finansavimas nuolat augo. Nepriklausomybės pradžioje (maždaug iki 1999 m.) sektoriaus finansavimas augo drastiškai, didėjo bemaž 6 kartus. Tai anaiptol nereiškia tinkamo sektoriaus finansavimo. Tiesiog atsikūrusi valstybė bandė bent iš dalies kompensuoti „šoko terapijos“ (L. Balcerowicz įvesta sąvoka) pasekmes. Vėliau, iki pat šių dienų finansavimo absoliutus dydis nuosaikiai augo.
- Lėšos, tenkančios vienam bendrojo ugdymo mokyklos mokiniui išreikštos perkamosios galios standartas (PGS), nuolat augo, tačiau nuo Latvijos ir Estijos atsiliekama.
- Išreiškus santykiniais dydžiais – procentu nuo BVP – bendrojo ugdymo sektoriaus finansavimas visą laiką tolydžiai mažėjo. Pagal šį rodiklį Lietuva ir šiandien atsilieka ir nuo ES vidurkio, ir nuo kaimyninių šalių. Ryškesnę išimtį sudaro 2009 m., kuomet pasireiškė pasaulinė finansų krizė. Staiga susitraukus biudžetui, pasireiškė statistinis artefaktas – santykinio dydžio (proc. nuo BVP) momentinis padidėjimas. Šis padidėjimas nereiškia, kad sektorius buvo pradėtas finansuoti tinkamai.
- Tyrimo duomenys neleidžia teigti, jog biudžetinis ir ES finansavimas, jo dinamika per tirtą laikotarpį turėjo esminį poveikį – teigiamą ar neigiamą – Lietuvos moksleivių mokymosi pasiekimams, išmatuotiems IEA ir OECD/EBPO studijose.

Išvados apie Lietuvos moksleivių mokymosi pasiekimų dinamiką tarptautinėse palyginamosiose studijose

Per tiriamą laikotarpį Lietuvos mokinių mokymosi pasiekimai, užfiksuoti 1995-2019 IEA ir OECD/EBPO tarptautinėse palyginamosiose studijose (TIMSS, PISA, PIRLS, ICCS), pozicionuojasi ties visų šalių normavimo vidurkiu ir ženkliai dinamikos gerėjimo ar prastėjimo kryptimis nepatiria. Galiojat šiam bendram dėsningumui, pasireiškia kai kurios sąlyginės išimtys ir savitos tendencijos:

TIMSS matavimuose Lietuvos moksleiviai tradiciškai pasirodo šiek tiek geriau nei PISA matavimuose.

TIMSS ir PIRLS studijose pasireiškia nestipri pozityvi dinamika, t.y. - rezultatų gerėjimas. Ekonominio raštingumo modelio atveju (PISA 2015-2018m.) fiksuojamas labai ryškus rezultatų pagerėjimas.

SEK – socialinio ekonominio kultūrinio konteksto rodikliai Lietuvoje laipsniškai gerėja, deja tai kol kas mokymosi pasiekimų pagerėjimo nesugeneruoja. Kaimo-miesto skirtumai ir šeimų išsilavinimo skirtumai nepalankiai atsispindi mokymosi pasiekimuose ir atitinkami nepageidautini kontrastai Lietuvoje neturi tendencijos mažėti.

Viso tyrimo apibendrinanti išvada

Lietuvoje per trijų dešimtmečių trukmės laikotarpį sistemingi ir prasmingi sąryšiai tarp:

1) sektoriaus valdysenos veiksmingumo; 2) investicijų į sektorių ir 3) mokymosi pasiekimų nepasireiškia.

Radinyš nepaneigia universalaus tikimybinio dėsningumo, jog tarp valdysenos/vadybos, investicijų ir faktinių rezultatų egzistuoja tikėtinas ryšys. Dėsningumas tiesiog nesuveikė būtent Lietuvos sociokultūrinėmis sąlygomis ir tai netiesiogiai rodo, kad bendrojo ugdymo sektoriaus valdysena nebuvo pakankamai kryptinga, nuosekli ir sutelkta. Tai rodo esant neišnaudotų galimybių ateityje siekti, kad visuomenės ir valstybės pageidaujami bendrojo ugdymo rezultatai visgi būtų sistemingai pasiekiami.

DISKUSIJA IR REKOMENDACIJOS

Tyrimas neapsiriboja socialine diagnoze. Siekiama skatinti diskusiją ir diskursą apie bendrojo ugdymo sektoriaus ateitį bei reformavimo kryptis Lietuvoje. Ieškoma atsakymo į klausimus:

- Kodėl per 30 m. bendrojo ugdymo valdysenos veiksmingumas tepasiekė tik vidutinį lygį, kitaip tariant, buvo tik vidutiniškas?
- Kodėl Lietuvoje per 30 metų nesuveikia universalus tikimybinis dėsningumas, postuluojančias valdysenos, investicijų ir rezultatų sąryšį?
- Kaip pasiekti, kad bendrojo ugdymo valdysena ateityje būtų veiksmingesnė?

Ataskaitoje pateiktos 11 išsamiai suformuluotų rekomendacijų. Jų turinys ir kryptingumas atsispindi rekomendacijų pavadinimuose.

- 1. Dėl bendrojo ugdymo sektoriaus ir jo valdysenos sisteminės krizės politinio pripažinimo ir sutelktos sprendimų paieškos**
- 2. Dėl diskurso apie bendrojo ugdymo sektorių uždarumo įveikos; dėl nacionalinio diskurso bendrojo ugdymo klausimais stiprinimo**
- 3. Dėl centrinės valdžios ir aukštųjų sprendimų priėmėjų didesnio įsitraukimo į bendrojo ugdymo reikalus**
- 4. Dėl būtinybės įveikti oficialiosios švietimo politikos ir faktinės latentinės švietimo politikos stiprėjančią divergenciją, dėl *hidden curriculum* neigiamų apraiškų įveikos**
- 5. Dėl bendrojo ugdymo, universitetinio mokslo ir kultūros bendradarbiavimo modelio kūrimo. Dėl mokyklinės pedagogikos ir ypač dalykų didaktikos mokslo ir tyrimų krypčių stiprinimo**
- 6. Dėl demokratinių pradų stokos bendrojo ugdymo sektoriaus reformavimo ir kaitos procesuose.**
- 7. Dėl teisėkūros kokybės bendrojo ugdymo sektoriuje pagerinimo. Dėl perteklinės biurokratijos įveikos ir „popierizmo“ mažinimo.**
- 8. Dėl mokyklų tinklo optimizavimo reformos tvarumo/tęstinumo**
- 9. Dėl bendrojo ugdymo sektoriaus materialinio aprūpinimo ir teisingų atlyginimų. Dėl bendrojo ugdymo sektoriaus „demarginalizavimo“.**
- 10. Dėl sutrikusios natūralios mokytojų generacijų kaitos. Dėl pedagogų ir švietimo pagalbos specialistų rengimo bei tęstinio profesinio ugdymo.**
- 11. Dėl bendrojo ugdymo valdysenos veiksmingumo tyrimų tęstinumo ateityje**

Kviečiame susipažinti su tyrimo ataskaita. Jos apimtis 175 psl., rezultatai atspindėti 26 lentelėse ir 47 paveiksluose.